

REGIONALNA PRIVREDNA KOMORA SOMBOR

EKONOMSKI MODEL KORIŠĆENJA OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE U ZAPADNOBAČKOM OKRUGU

IPA PROGRAM PREKOGRANIČNE SARADNJE

30 avgust 2012.

Projekat sufinansira
Evropska unija

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Privredna analiza regije koju predstavljaju dve komore	6
2.1. Zapadnobački upravni okrug - opšti podaci	6
2.1.1. Geografski položaj	6
2.1.2. Grad Sombor	7
2.1.3. Orografija	9
2.1.4. Klima	9
2.1.5. Hidrografija	9
2.1.6. Stanovništvo	9
2.1.7. Zaposleni i nezaposleni u Zapadnobačkom upravnom okrugu	13
2.1.8. Struktura zaposlenih	16
2.1.9. Obrazovanje	21
2.1.10. Industrijska proizvodnja	22
2.1.11. Prosečne zarade po zaposlenom	23
2.1.12. Ostvarene investicije	25
2.1.13. Poljoprivredne površine	26
2.1.14. Šume i drvna masa	27
2.2 Županija Bač-Kiškun - opšti podaci	29
2.2.1. Regionalni Atlas - administrativni raspored regiona Mađarske	29
2.2.2. Županija Bač-Kiškun	30
2.2.3. Kečkemet	33
2.2.4. Ekonomski pokazatelji privrede županije Bač-Kiškun	34
2.2.4.1. Nezaposlenost	34
2.2.4.2. Ljudski resursi	35
2.2.4.3. Obrazovanje	37
2.2.4.4. Bruto proizvod	37
2.2.4.5. Registrovane privredne organizacije	38
2.2.4.6. Investicije	39
2.2.4.7. Industrijska proizvodnja	40
2.2.4.8. Poljoprivreda	40
2.2.4.9. Prehrambena industrija	41
3. Ekonomski model korišćenja obnovljivih izvora energije u Zapadnobačkom okrugu	42
3.1. Program ekološkog ekonomskog modela i njegov očekivani uticaj na obe države	42
3.2. Alati ekološkog modela privrede	43
3.2.1. Otpad kao obnovljiv izvor energije	43
3.3. Uticaj ekonomskog razvoja na formiranje ekološkog modela privrede	44
3.4. Zaštita životne sredine u Republici Srbiji	45
3.5. Ekonomski model i strategija	53
3.6. EU i obnovljivi izvori energije	54
4. Marketinška komunikacija ekonomskog modela	57

5. Rezime	60
6. Literatura	62
7. Spisak tabela, grafikona i slika.	63
8. Summary	65

1. UVOD

IPA prekogranični program Mađarska – Srbija, pripada novoj generaciji prekograničnih programa u budžetskom periodu između 2007. i 2013. godine. Države učesnice, Mađarska i Srbija, uspostavile su u Programu zajednički sistem upravljanja.

Prekogranična saradnja između dve zemlje počela je 2003. godine, u okviru pripremnog fonda za male projekte između Mađarske i Srbije, po nacionalnom programu „Phare” za Mađarsku. Pripremni fond za male projekte imao je za cilj podršku aktivnostima ljudi-ljudima i pomoć projektima institucionalne izgradnje neprofitnih organizacija duž granice između Mađarske i Srbije, kao i pripremu potencijalnih korisnika za buduće finansiranje iz programa međuregionalne saradnje „INTERREG”.

IPA prekogranični program Mađarska – Srbija odvija se u budžetskom periodu Evropske unije od 2007.do 2013. godine, u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA). U skladu sa Uredbom Saveta br. 1085/2006 i Uredbom Komisije (EK) 718/2007 kojom se sprovodi Uredba Saveta br. 1085/2006, ovaj novi instrument pretpristupne pomoći služi kao izvor finansiranja, kako zemalja kandidata tako i zemalja potencijalnih kandidata (u koje spada i Srbija, između ostalih). Pomoć će se koristiti kao podrška kako usvajanju tako i sprovođenju pravnih tekovina EU, i pripremi za sprovođenje i upravljanje zajedničkim strategijama Zajednice.

Pomoć se sprovodi u okviru pet komponenti:

- (a) Pomoć tranziciji i institucionalna saradnja
- (b) Prekogranična saradnja (PGP)
- (c) Regionalni razvoj
- (d) Razvoj ljudskih resursa
- (e) Ruralni razvoj

Komponenta „Prekogranična saradnja”, ima za cilj unapređenje dobrih susedskih odnosa, unapređenje stabilnosti, bezbednosti i prosperiteta od obostranog interesa svih zemalja o kojima je reč, kao i podsticanje njihovog harmoničnog, uravnoteženog i održivog razvoja.

U ovom Programu, Mađarska i Srbija saraduju u okviru IPA komponente „Prekogranična saradnja”, i to u okviru zajedničke strukture kroz zajednički sistem upravljanja i zajedničkog odlučivanja sa zajedničkim finansijskim sredstvima na raspolaganju.

IPA prekogranični program Mađarska – Srbija 2007.-2013. usvojen je od strane Evropske komisije 25. marta 2008. Indikativna finansijska alokacija (IPA sredstva) iznosi 50,1 milion € za period od sedam godina (2007. – 2013.).

Program nudi širok spektar mogućnosti potencijalnim korisnicima u okviru dva prioriteta: „Infrastruktura i životna sredina” i „Privreda, obrazovanje i kultura.”

Projekat prekogranične saradnje HUSRB/1002/213/050 pod nazivom *Cross-border Regional Green Economy Model*, jedan je od rezultata ovog programa. Partneri na ovom projektu su Privredna komora županije Bač-Kiškun iz Kečkemeta i Regionalna privredna komora Sombor. U pripremi i implementaciji ovog modela uključeni su i Javno komunalno preduzeće „Energana“ u Somboru i Javno preduzeće toplana „Termostar“ iz Kečkemeta.

Primarni cilj ovog projekta jeste da promoviše prekograničnu saradnju između država članica EU i zemlje kandidata za članstvo u EU. Namera je da se poboljša regionalni ekonomski razvojni uticaj obnovljivih izvora energije kroz realizaciju projekta. Posebno se obraća pažnja na procenu dostupnosti, praktičnosti i dugoročne održivosti korišćenja obnovljivih izvora energije u oba regiona.

Ciljevi projekta:

- Podsticanje korišćenja obnovljivih izvora u daljinskom grejanju, u obe prekogranične oblasti;
- Uticaj ekonomskih, socijalnih i društvenih uslova na razvoj obnovljivih izvora, u obe prekogranične oblasti;
- Izrada, priprema i adaptacija Modela ekološke privrede;
- Vrednost uzorka značajan je za efikasnost diseminacije;
- Uključivanje poljoprivrenih površina u stvaranje energije.

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

Dobri susedi
zajedno stvaramo
budućnost

Organizacije koje učestvuju u projektu:

- Vodeći partner: Privredna komora županije Bač-Kiškun;
- Projektni partner: Regionalna privredna komora Sombor;
- Zajednički partneri koji sarađuju u regiji: „Termostar” – toplana iz Kečkemeta i JKP „Energana” iz Sombora.

Raspored sprovođenja projekta:

Prvi izveštajni period (1. novembar 2011. – 28. februar 2012.)

Zadaci koji su projektom dati za taj period:

Izrada tehničkog modela i priprema ekonomskog modela.

Drugi izveštajni period (1. mart 2012. – 30. jun 2012.)

Zadaci koji su projektom dati za taj period:

Izrada ekonomskog modela

Treći izveštajni period (1. jul 2012. – 31. oktobar 2012.)

Zadaci koji su projektom dati za taj period:

Izrada studije o izvodljivosti

IV Završetak projekta: 31. oktobar 2012.

Mogućnost primene projekta:

- Studija koja je strateški konkretno, tehničkim i ekonomskim sadržajem pripremljena, te će za vlasnike toplana biti pripremni materijal za donošenje odluka.
- Mogućnost prikazivanja, korišćenja i širenja Ekološkog modela preko granica i njegovog višestrukog uticaja

Projekat sufinansira
Evropska unija

2. PRIVREDNA ANALIZA REGIJE KOJU ZASTUPAJU DVE KOMORE

2.1. Zapadnobački upravni okrug – opšti podaci

2.1.1. Geografski položaj

Regija Sombor ili Zapadnobački okrug nalazi se između 45° i 46° severne geografske širine, odnosno 19° i 20° istočne geografske dužine (mereno po Griniču).

Smeštena je u severozapadnom delu Bačke. Zahvata 2,74 % površine Republike Srbije, odnosno 11,25 % površine AP Vojvodine. Površina Regije je 2.420 km², od čega:

- Sombor 1.178 km²
- Apatin 350 km²
- Odžaci 411 km²
- Kula 481 km²

Obuhvata 4 opštine: Sombor, Kulu, Apatin i Odžake sa 37 naseljenih mesta i to: Sombor - 16 naseljenih mesta; Kula - 7 naseljenih mesta; Apatin - 5 naseljenih mesta i Odžaci - 9 naseljenih mesta.

Postoje tri međudržavna granična prelaza: Bački Breg prema Mađarskoj i Bezdan - Dunav i Bogojevo prema Hrvatskoj.

Slika 1. Okruzi u Srbiji

Administrativno, privredno i kulturno sedište Regiona je grad Sombor, koji spada u 4 najveća grada u Vojvodini.

2.1.2. Grad Sombor

Grad Sombor se nalazi u severozapadnom delu Vojvodine. Teritorija se prema severu graniči sa Mađarskom, na severoistoku sa Suboticom, na istoku sa opštinom Bačka Topola, na jugoistoku sa opštinom Kula, na jugu sa opštinom Odžaci, na jugozapadu sa opštinom Apatin i na zapadu sa Hrvatskom. Prema tome, ovaj prostor je oivičen granicama pet opština i teritorijom van Srbije.

Sombor je veoma dobro povezan magistralnim i regionalnim putevima koji idu iz pravca Bačkog Brega, Subotice, Novog Sada i Odžaka. Sombor je od Beograda udaljen 175 km, a od Budimpešte 220 km.

Planimetrijski posmatrano, površina opštine ima svojim preovlađujućim, severnim i srednjim delom oblik nepravilnog mnogougla, na koji se prema jugu nadovezuje suženi pojas oivičen vrlo krivudavom graničnom linijom. Geomorfološku osnovu terena Sombora čine deo Telečke lesne zaravni koja zahvata oko jedne trećine njene teritorije; lesna terasa, nadmorske visine raspona 90-100 m i aluvijalna ravan Dunava, sastavljena iz nižeg inundacionog dela i aluvijalne terase. Pomenute morfološke celine su disecirane vodenim tokovima među kojima dominira relativno gusta kanalska mreža. Posebnu vrednost položaju područja opštine naročito daje činjenica da se ona nalazi u Panonskom basenu i da pripada užoj zoni Podunavlja, odnosno da se nalazi u zoni Koridora 7 koji je već ucrtan u evropsku mrežu saobraćajnih pravaca, zahvaljujući kojima je u znatnoj meri određena prostorno-funkcionalna vrednost i položaj grada u odnosu na druga područja.

Grad Sombor obuhvata 16 naselja: Sombor, Aleksa Šantić, Bački Breg, Bački Monoštor, Bezdán, Čonoplja, Doroslovo, Gakovo, Kljajićevo, Kolut, Rastina, Ridica, Svetozar Miletić, Stanišić, Stapar i Telečka. Pored toga, njoj pripadaju i prigradska naselja - salaši Bilić, Bukovac,

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

Dobri susedi
zajedno stvoraју
budućnost

Centrala, Čičovi, Gradina, Kozara, Lenija, Lugovo, Milčić, Matarići, Nenadić, Obzir, Radojevići, Rančevo, Rokovci, Šikara, Šaponje i Žarkovac.

Slika 2. Grad Sombor i naseljena mesta

Teritorija grada Sombora obuhvata površinu od 1.178 km² što čini 13,50% teritorije Bačke, 5,47% teritorije AP Vojvodine, 1,33% teritorije Republike Srbije i 1,15% teritorije državne zajednice. Po površini, grad je na drugom mestu u Vojvodini. Od 1992, Sombor je sedište Zapadnobačkog okruga, koji uz grad Sombor sačinjavaju još i apatinska, kulaska i odžačka opština.

Slika 3. Položaj grada Sombora i Zapadnobačkog upravnog okruga u Vojvodini

Projekat sufinansira
Evropska unija

2.1.3. Orografija

Region karakteriše izrazito ravničarsko područje od reke Dunav na zapadu i u centralnom delu i blago nagnuto (zatalasano brežuljkasto) područje sa Telečkom visoravni na istoku; sa prosečnom nadmorskom visinom od 90 m.

2.1.4. Klima

Region ima umerenokontinentalnu klimu sa jasno izraženim godišnjim dobima. Prosečna količina padavina: 550-650 l/m², prosečan godišnji broj dana sa padavinama je 125, prosečna godišnja relativna vlažnost vazduha je 75 % (67 - 85%), srednja godišnja suma osunčenja - insolacija 1.766 h/godišnje (najsunčaniji mesec juli 270 h; najkraće osunčanje - decembar 57 h) i srednja godišnja temperatura od 10,5°C (zima 0,5°C; proleće 11,0°C; leto 19,8°C i jesen 10,5°C). Najčešći vetrovi su iz pravca severozapada (148 promila), severa (147 promila) i jugoistoka (114 promila).

2.1.5. Hidrografija

Osnovni vodotoci u Regionu se grupišu oko reke Dunav (66 km), te hidrosistema Dunav - Tisa - Dunav (185,987 km). Područje preseca veći broj kanala, a glavni su: Veliki Bački kanal, kanal Bezdán - Prigrevica i kanal Sombor - Odžaci.

2.1.6. Stanovništvo

Na području Regiona prema popisu iz 2002. godine živi 214.011 stanovnika (od čega Sombor - 97.263 stanovnika, Kula - 48.353 stanovnika, Apatin - 32.813 stanovnika, Odžaci - 35.582 stanovnika) i učestvuje sa 2,85 % u stanovništvu R. Srbije, a 10,59 % u stanovništvu AP Vojvodine.

Tabela 1 Ukupno popisana lica, ukupan broj stanovnika prema popisima iz 2011. i 2002.

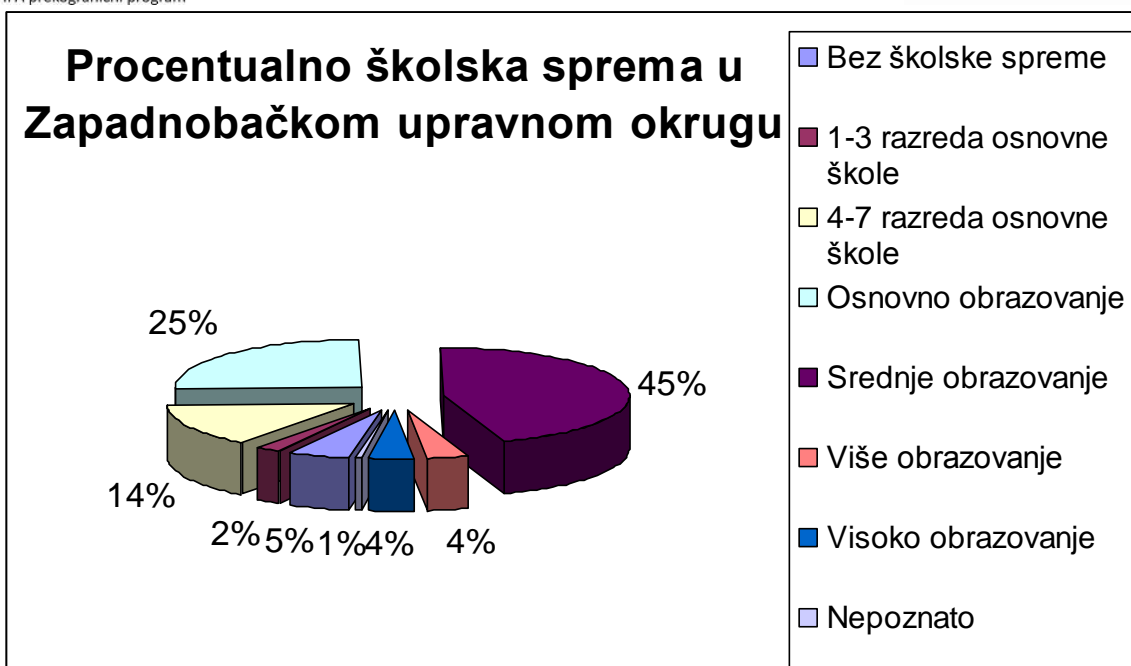
	Ukupno popisana lica	Ukupan broj stanovnika		apsolutni porast – pad 2011. – 2002.	indeks 2002 = 100
		2011.	2002.		
Zabudnobačka oblast	193.467	187.581	214.011	-26.430	87,7
Apatin	30.017	28.654	32.813	-4.159	87,3
Kula	44.539	43.162	48.353	-5.191	89,3
Odžaci	31.096	30.196	35.582	-5.386	84,9
Sombor - grad	87.815	85.569	97.263	-11.694	88,0

Po gustini naseljenosti Region spada u red srednje naseljenih u Vojvodini sa 88 stanovnika/km² (u R Srbiji 85 stanovnika/km², u AP Vojvodini 94 stanovnika/km²) što je ispod prosečnog vojvođanskog nivoa.

Prema nacionalnoj strukturi stanovništva u Regionu složno i ravnopravno žive: Srbi, Mađari, Jugosloveni, Hrvati, Crnogorci, Rusini, Ukrajinci, Poljaci, Nemci, Albanci, Turci, Česi, Slovaci...

Tabela 2. Stanovništvo staro 15 i više godina prema polu i školskoj spremi po popisu iz 2002.

	Pol	Uku-pno	Bez školske sprene	1-3 razreda osnovne škole	4-7 razreda osnovne škole	Osnovno obrazovanje	Srednje obrazovanje	Više obrazovanje	Visoko obrazovanje	Nepoznato
ZBO	M	118630	9432	4195	26131	45713	81358	6763	7109	929
	Ž	94558	7396	3116	16613	24543	36227	3141	3124	398
Apatin	M	28070	1341	676	4276	7182	12609	1033	909	44
	Ž	14547	1039	499	2742	3862	5509	490	387	19
Kula	M	40437	1902	883	5789	9513	19031	1379	1452	488
	Ž	20921	1503	684	3618	5224	8413	638	636	205
Odžaci	M	30278	2308	739	4688	7487	13005	932	835	284
	Ž	15657	1860	522	2767	3956	5616	425	386	125
Sombor	M	82845	3881	1897	11378	21531	36713	3419	3913	113
	Ž	43433	2994	1411	7486	11501	16689	1588	1715	49

Grafikon 1. Školska sprema u Zapadnobačkom upravnom okrugu

Kao što vidimo po grafikonu koji pokazuje procentualno školsku spremu u Zapadnobačkom upravnom okrugu vidimo da najveći broj stanovništva ima završeno srednjoškolsko obrazovanje (čak 45%), potom sledi završeno osnovno obrazovanje (25%) i od 4 do 7 razreda osnovne škole (14%). Visoko obrazovanje u regionu ima svega 4% stanovništva.

Tabela 3. Stanovništvo prema starosti i polu po opštinama u Zapadnobačkom upravnom okrugu po popisu 2002. godine

	Pol	Ukupno	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90-94	> 95	Nepoznato
ZBO	S	214011	9041	10734	12606	14491	14776	13742	13313	14432	15260	17098	16725	11366	13526	13620	11115	6910	2943	1038	359	56	860
	M	103679	4713	5493	6401	7520	7606	7122	6718	7240	7679	8736	8299	5494	6116	5996	4516	2218	958	289	124	17	424
	Ž	110332	4328	5241	6205	6971	7170	6620	6595	7192	7581	8362	8426	5872	7410	7624	6599	4692	1985	749	235	39	436
Apatin	S	32813	1354	1638	1751	2212	2301	2091	2007	2116	2391	2672	2689	1675	2076	2166	1759	1071	450	153	50	7	184
	M	15976	714	847	892	1149	1187	1097	1037	1040	1184	1365	1347	868	931	965	736	331	130	37	16	1	102
	Ž	16837	640	791	859	1063	1114	994	970	1076	1207	1307	1342	807	1145	1201	1023	740	320	116	34	6	82
Kula	S	48353	2296	2491	3129	3391	3410	3228	3119	3346	3475	3755	3388	2545	3130	2933	2342	1370	576	212	73	12	132
	M	23533	1163	1327	1527	1769	1723	1690	1559	1731	1758	1916	1676	1188	1485	1286	909	480	195	62	25	6	58
	Ž	24820	1133	1164	1602	1622	1687	1538	1560	1615	1717	1839	1712	1357	1645	1647	1433	890	381	150	48	6	74
Odžaci	S	35582	1431	1797	2076	2494	2431	2193	2056	2427	2474	2963	2786	1770	2208	2295	2049	1184	516	186	46	11	189
	M	17331	735	912	1063	1284	1252	1166	1037	1198	1233	1545	1462	884	1006	1022	818	364	181	53	20	4	92
	Ž	18251	696	885	1013	1210	1179	1027	1019	1229	1241	1418	1324	886	1202	1273	1231	820	335	133	26	7	97
Sombor	S	97263	3960	4808	5650	6394	6634	6230	6131	6543	6920	7708	7862	5376	6112	6226	4965	3285	1401	487	190	26	355
	M	46839	2101	2407	2919	3318	3444	3169	3085	3271	3504	3910	3814	2554	2694	2723	2053	1043	452	137	63	6	172
	Ž	50424	1859	2401	2731	3076	3190	3061	3046	3272	3416	3798	4048	2822	3418	3503	2912	2242	949	350	127	20	183

Uzimajući u obzir da kategorije od 20-24 godine pa do 60-64 godine predstavljaju doba radno sposobnog čoveka, vidimo da po popisu iz 2002. godine 130.238 lica pripada tome dobu, ili u procentima 60%. Uzrast od 0-4 godine pa do 15-19 godina u ovom slučaju iznosi 46.872 osobe ili 21%. Penzioneri, odnosno kategorija lica sa više od 65 godina, broje 36.901 osoba ili 19%.

Analizirajući broj radno sposobnih lica u ovoj tabeli moramo imati u vidu veliki broj nezaposlenih lica kao i manji broj studenata tako da dolazimo do pravog broja zaposlenih, što pokazuje i sledeća tabela (39 %),

2.1.7. Zaposleni i nezaposleni u Zapadnobačkom upravnom okrugu

Više od polovina od ukupnog broja zaposlenih je na teritoriji grada Sombora. Naravno, Sombor je administrativni centar Zapadnobačkog upravnog okruga, i u njegovoj opštini živi gotovo 50% stanovništva regiona. Velik broj regionalnih, pokrajinskih i republičkih institucija je upravo u gradu Somboru. S toga, mora se imati na umu da je velik broj ljudi zaposlen u neprivrednom sektoru. Iz naredne tabele vidimo da oko 10.000 osoba rade kao privatni preduzetnici ili kao lica zaposlenih kod njih, što čini više od jedne četvrtine ukupno zaposlenih.

Tabela 4. Zaposleni – godišnji prosek - 2010. (u hiljadama)

	Zaposleni		Zaposleni u pravnim licima (privredna društva, preduzeća, ustanove, zadruge i druge organizacije)	Privatni preduzetnici (lica koja samostalno obavljaju delatnost) i lica zaposlena kod njih
	Ukupno	Od toga žene %		
ZBO	39	45,6	29	10
Apatin	6	44,9	4	1
Kula	8	45,2	6	2
Odžaci	5	40,3	4	1
Sombor	20	47,2	15	5

Tabela 5. Industrijska proizvodnja	Apatin		Kula		Odžaci		Sombor		Okrug		разлика 2011.-2002.
	2002	31.III 2011.	2002	31.III 2011.	2002	31.III 2011.	2002	31.III 2011.	2002	31.III 2011.	
poljoprivreda, šumarstvo, vodoprivreda	988	382	1340	721	1286	584	3342	1366	6956	3053	-3903
ribarstvo			2						2	0	-2
vađenje ruda i kamena							15		15	0	-15
prerađivačka industrija	2808	1583	3418	1735	3223	1059	5791	3642	15240	8019	-7221
pr.el.energije, gasa i vode	18	107	126	229	27	62	316	586	487	984	497
građevinarstvo	142	164	198	107	2	32	998	453	1340	756	-584
trg. na veliko i malo, opravka	346	215	517	848	208	289	1484	2010	2555	3362	807
hoteli i restorani	86	43	60	160	73	7	489	100	708	310	-398
informisanje i komunikacije		32		9		25		204		270	270
saobraćaj, skladištenje i veze	353	121	512	415	562	265	1653	1146	3080	1947	-1133
finansijsko posredovanje	144	46	180	51	139	43	523	228	986	368	-618
poslovi nekretninama	24	0	84	1		0	112	13	220	14	-206
stručne, naučne, inovacione tehnologije		93		112		45		253		503	503
državna uprava, soc.osiguranje	202	197	199	155	221	212	784	983	1406	1547	141
administrativne i pomoćne uslužne del.		15		30		51		117		213	213
obrazovanje	452	496	602	764	449	557	1544	1829	3047	3646	599
zdravstveni i socijalni rad	432	489	514	476	371	341	2123	2198	3440	3504	64
umetnost, zabava i rekreacija		36		65		34		209		344	344
druge komunalne, društvene i lične usluge	12	37	33	39	82	32	594	74	721	182	-539
preduzetnici i zaposleni kod njih	860	1796	2479	1904	1348	1351	4940	4613	9627	9664	37
S V E G A:	6867	5852	10264	7821	7991	4989	24708	20024	49830	38686	-11144

Tabela 6. Nezaposlena lica – Stanje 31.12.2010. godina

	Ukupno	Prvi put traže zaposlenje		Bez kvalifikacija		Žene		Na 1000 stanovnika
		Svega	%	Svega	%	Svega	%	
ZBO	21705	6371	29,4	7041	32,4	10449	48,1	112
Apatin	4122	1171	28,4	1642	39,8	1892	45,9	138
Kula	5446	1607	29,5	1529	28,1	2820	51,8	123
Odžaci	5074	1565	30,8	1504	29,6	2447	48,2	165
Sombor	7063	2028	28,7	2366	33,5	3290	46,6	80

Problem nezaposlenosti je veliki, i situacija se iz godine u godinu pogoršava. Privlačenjem direktnih stranih investicija bi se mogao značajnije smanjiti broj nezaposlenih. U Somboru se nalazi Nacionalna služba za zapošljavanje – filijala Sombor, koja vrši zadatke modernog javnog servisa koji pruža usluge nezaposlenim licima u cilju lakšeg pronalaženja posla.

2.1.8. Struktura zaposlenih

Tabela 7. Struktura zaposlenih 2010. – godišnji prosek

	Ukupno	Zaposleni u pravnim licima (privredna društva, preduzeća, ustanove, zadruge i druge organizacije)																
		Svega	Poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda	Ribarstvo	Vađenje ruda i kamena	Prerađivačka industrija	Proizvodnja električne energije, gasa i vode	Građevinarstvo	Trgovina na veliko i malo	Hoteli i restorani	Saobraćaj, skladištenje i veze	Finansijsko posredovanje	Poslovi sa nekretninama	Državna uprava i socijalno osiguranje	Obrazovanje	Zdravstveni i socijalni	Komunalne, društvene i lične usluge	Privatni preduzetnici (lica koja samostalno obavljaju delatnost) i lica zaposlena kod njih
ZBO	100,0	74,6	8,4	0,1	0,0	21,2	1,6	1,8	8,5	0,7	5,5	1,0	1,4	4,0	9,0	9,5	2,0	25,4
Apatin	100,0	75,0	6,6	0,3	0,0	32,0	1,6	3,0	4,3	0,8	2,5	0,8	1,4	3,4	8,4	9,2	0,8	25,0
Kula	100,0	73,6	8,9	0,0	0,0	23,0	1,7	1,2	11,2	1,8	2,3	0,7	1,5	1,9	9,1	6,3	0,9	26,4
Odžaci	100,0	74,8	13,3	0,0	0,0	21,8	1,0	0,7	6,0	0,2	6,1	0,8	0,3	4,3	10,6	7,5	2,1	25,2
Sombor	100,0	74,8	7,5	0,1	0,0	17,1	1,8	1,9	9,2	0,5	6,3	1,2	1,6	4,9	8,8	11,3	2,7	25,2

Iz strukture zaposlenih u Zapadnobačkom upravnom okrugu vidimo da je najveći broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji, čak 21,2% od ukupnog broja zaposlenih. Pored prerađivačke industrije veliki broj zaposlenih je u zdravstvenim i socijalnim ustanovama (9,5%), obrazovanju (9%), trgovini na veliko i malo (8,5%), kao i poljoprivredi, šumarstvu i vodoprivredi 8,4%.

Ukoliko sagledamo po oblastima, prema broju privrednih društava, zaposlenih i ukupnom prihodu u dinarima, sa udelom-
učesćem (podaci po završnom računu za 2010. god.), dobijamo sledeću sliku – zajedničku za Zapadnobački okrug

Tabela 8. Broj zaposlenih po privrednim sektorima

Šifra del.	Privredni sektor	Broj privrednih društava	Učešće %	Prosečan broj zaposlenih	Učešće %	Ukupan prihod (000 din.)	Učešće %
01.	Poljoprivreda, lov, šumarstvo,	197	14,18	4044	18,49	13.755.394	15,49
03.	Vodoprivreda	2	0,14	113	0,52	214.067	0,24
05.	Ribarstvo	4	0,29	23	0,11	27.458	0,03
15.	Prerađivačka industrija	75	5,40	3.852	17,61	31.499.641	35,48
17.	Proizvodnja tekstila	25	1,80	538	2,46	93.600	0,11
10.	Proizvodnja kože	10	0,72	1601	7,32	838.656	0,94
20-28.	Proizvodnja	140	10,08	2.709	12,38	9.325.530	10,50
29-37.	Proizvodnja mašina i uređaja	56	4,03	1.844	8,43	4.386.408	4,94
40-41	El.energija, gas, voda	12	0,86	413	1,89	1.048.231	1,18
45	Građevinarstvo	69	4,97	922	4,22	1.726.988	1,95
50-54.	Trgovina	546	39,31	3.441	15,73	21.281.819	23,97
55.	Hoteli i restorani	29	2,09	223	1,02	214.037	0,24
60-65	Saobraćaj i veze	65	4,68	1.145	5,23	2.596.135	2,92
70-75	Rad sa nekretninama	110	7,92	498	2,28	1.040.000	1,17
80	Obrazovanje	28	2,02	124	0,57	362.467	0,41
85	Zdravstveni i socijalni rad	21	1,51	384	1,76	365.731	0,41
	SVEGA:	1.389		21.874		88.776.162	

Prerađivačka industrija Zapadnobačkog okruga, kao što je i u Vojvodini i u Srbiji, u proseku ima najznačajniji udeo u strukturi svih delatnosti što se tiče društvenog proizvoda (35,48%).

Ukoliko sumarno sagledamo po oblastima, prema veličini preduzeća, broju zaposlenih i broju subjekata, dobijamo sledeću sliku – grad Sombor.

Tabela 9. Broj zaposlenih po delatnosti i veličini preduzeća

Naziv sektora		Oblik veličine preduzeća					
		Mala		Srednja		Velika	
		Broj zaposlenih	Broj pravnih lica	Broj zaposlenih	Broj pravnih lica	Broj zaposlenih	Broj pravnih lica
01.	Poljoprivreda, lov, šumarstvo, vod.	344	74	840	11	729	2
03.	Vodoprivreda	19	1	94	1		
05.	Ribarstvo	22	3				
10.	Prerađivačka industrija	0	0				
15	Proizvodnja tekstila	157	23	454	6	787	2
17.	Proizvodnja kože	81	4			945	1
20-28.	Proizvodnja	345	60	226	4	554	1
29-37.	Proizvodnja mašina i uređ.	73	18	253	2	735	2
40-41	El.energija, gas, voda	52	2	109	2		

45	Građevinarstvo	126	28	306	2		
50-54.	Trgovina	1.027	294	293	7	442	3
55.	Hoteli i restorani	125	17				
60-65	Saobraćaj i veze	128	33	485	2		
70-75	Rad sa nekretninama	285	58				
80	Obrazovanje	46	13				
85	Zdravstveni i socijalni rad i ostale usluge	84	12	294	1		
	SVEGA:	2.629	640	3.354	38	4.192	11

Tabela 10. Podaci o broju zaposlenih u pravnim licima Zapadnobačkog okruga (podatak sa najviše zaposlenih lica):

<i>PREDUZEĆE</i>	<i>MESTO</i>	<i>BR. RADN.</i>
APATINSKA PIVARA A.D.	APATIN	973
BORELI DP	SOMBOR	884
MARKET R LINE D.O.O.	KULA	554
FARMAKOM KONCERN MB, FABRIKA AKUMULATORA SOMBOR	SOMBOR	431
SUNCE A.D.	SOMBOR	388
JAFFA A.D. FABRIKA BISKVITA SA P.O.	CRVENKA	365
SOMBOLED A.D.	SOMBOR	358

SEVERTRANS A.D.	SOMBOR	322
CRVENKA A.D. FABRIKA ŠEĆERA	CRVENKA	289
ASKA A.D. FABRIKA OBUĆE	KULA	248
ZASTAVA SPECIJALNI AUTOMOBILI D.O.	SOMBOR	170
TRA DUGA D.O.O.	SOMBOR	235
ČISTOĆA JAVNO KOMUNALNO PREDUZEĆE SA P.O.	SOMBOR	235
VERO D.O.O.	APATIN	203
ALEKSANDRO DOO	SOMBOR	182
PANON AD FAB.ZA PROIZ.ALKOH.I	CRVENKA	178
SOMBOR PP A.D.	SOMBOR	166
BAČKA A.D. ZA POLJOPRIVREDU	SIVAC	165
RATKOVO PREDUZEĆE U DRUŠTVENOJ SVOJINI SA P.O.	RATKOVO	115
FEKETIĆ A.D.	SOMBOR	113
DP-ZALIV PREVOZNO TRGOVINSKO D.O.O.	CRVENKA	109
ŽITO-MEDIA ŽITOMLINSKO PREDUZEĆE D.O.O	KULA	80
LUČIĆ-PRIGREVICA A.D. SOJAPROTEIN	NOVI SAD	69

2.1.9. Obrazovanje

Tabela 11. Struktura i korisnici obrazovnih institucija u Zapadnobačkom upravnom okrugu

Region Oblast Grad - opština	Ustanove za decu predškolskog uzrasta, 2010/2011. šk.godina		Redovne osnovne škole, 2009/2010.		Redovne srednje škole, 2009/2010.		Specijalne osnovne škole, 2009/2010.		Specijalne srednje škole, 2009/2010.		Visoke škole, 2009/2010.		Fakulteti, 2009/2010.	
	Ustanove, ukupno	Deca korisnici	Ukupno škola	odeljenja	Ukupno škola	odeljenja	Škole	Učenici	Škole	Učenici	Ukupno škola	Svega studenti	Ukupno škola	Svega studenti
Zapadnobačka oblast	63	4.069	49	771	17	324	5	149	1	36	-	-	2	1.074
Apatin	9	684	5	113	3	38	-	-	-	-	-	-	-	-
Kula	11	1.139	8	164	4	79	3	42	-	-	-	-	-	-
Odžaci	10	478	10	135	3	33	-	-	-	-	-	-	-	-
Sombor - grad	33	1.768	26	359	7	174	2	107	1	36	-	-	2	1.074

Predškolske ustanova i osnovne škole, ravnomerno su zastupljene u celom regionu. Predškolskih ustanova ima 63, sa preko 4000 korisnika godišnje. Osnovnih škola u Regionu ima 49, sa preko 750 odeljenja godišnje. Od srednjih škola zastupljene su: gimnazija, medicinska, ekonomska, tehnička, poljoprivredna, tekstilna, mašinska, hemijska, kao i 5 specijalnih.

Nažalost, postoje samo dva fakulteta u regionu. Učiteljski fakultet pripada Novosadskom univerzitetu, ali mu je sedište u Somboru. Privatni fakultet za menadžment pripada Univerzitetu „Megatrend” iz Zaječara.

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

2.1.10. Industrijska proizvodnja

Tabela 12. Industrijska proizvodnja u Zapadnobačkom okrugu

Prosek 2010=100

	XII 2011	I-XII 2011	XII 2011/ XII 2010	I-XII 2011/ I-XII 2010
REGION - ukupno	86,0	93,8	72,0	93,8
Energija				
Intermedijarni proizvodi, osim energije	96,4	105,5	66,6	105,5
Kapitalni proizvodi	23,4	88,2	23,0	88,2
Trajni proizvodi za široku potrošnju	75,8	70,8	67,4	70,8
Netrajni proizvodi za širokupertrošnju	83,8	90,3	77,3	90,3
Ostalo rudarstvo	41,5	86,3	41,6	86,3
Prerađivačka industrija – ukupno	86,5	93,9	72,3	93,9
Proizv. prehramb. proizvoda	82,7	85,2	64,3	85,2
Proizv. pića	85,2	92,3	83,8	92,3
Proizv. kože, predmeta od kože	12,3	110,0	97,0	110,0
Proizvodi od drveta i plute, osim nameštaja	21,7	81,8	23,0	81,8
Proiz. papira i proizvoda od papira	37,8	44,6	30,7	44,6
Proiz. hemikalija i hemijskih proizvoda	85,2	117,1	118,3	117,1
Proizvodi od gume i plastike	50,1	39,8	48,8	39,8
Proizvodi od nemetalnih minerala	76,4	99,5	270,9	99,5
Proiz. osnovnih metala	988,0	560,5	1649,4	560,5
Proizv. metalnih proizvoda osim mašina	71,4	305,0	70,9	305,0
Proiz. električne opreme	104,1	101,4	58,5	101,4
Proizv. mašina i opreme na drugom mestu nepomenute		38,2		38,2
Proiz. motornih vozila i prikolica	42,8	162,3	26,1	162,3
Proizv. ostalih saobraćajnih sredstava		4,7		4,7
Proiz. nameštaja	75,8	70,8	67,4	70,8
Popravka i montaža mašina i opreme		16,6		16,6

Industrijska proizvodnja u Zapadnobačkom upravnom okrugu u 2011. godini ostvarila je pad proizvodnje za 6,2% u odnosu na 2010. godinu. Najveći pad proizvodnje zabeležen je u proizvodnji trajnih proizvoda za široku potrošnju (70,8%) dok je proizvodnja intermedijarnih proizvoda osim energije zabeležila povećanje od 5,5%.

Projekat sufinansira
Evropska unija

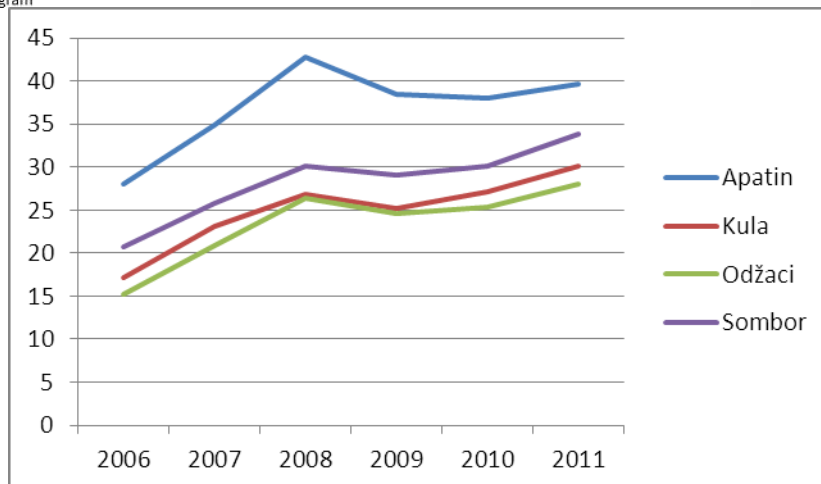
Značajno povećanje proizvodnje zabeležile su sledeće delatnosti: proizvodnja osnovnih metala, proizvodnja metalnih proizvoda osim mašina, proizvodnja motornih vozila i prikolica i proizvodnja kože i predmeta od kože.

2.1.11. PROSEČNE ZARADE PO ZAPOSLENOM

Jedna od ekonomskih kategorija posmatranja i statističkog praćenja poslovanja privrede, jeste beleženje i izračunavanje prosečne isplaćene zarade po zaposlenom radniku, bez poreza i doprinosa. U sledećoj tabeli, prikazano je kretanje prosečnih zarada po radniku. U godinama posmatranja kretanja zarada, primećuje se blago povećanje prosečne zarade po radniku u Zapadnobačkom okrugu, u periodu od 2006. do 2011. godine. Od privredne razvijenosti pojedinih opština Zapadnobačkog okruga zavisi i prosečna zarada po radniku. Tako opština Apatin ima znatno veću prosečnu zaradu u odnosu na druge opštine, čime se povećava i prosečna zarada na nivou okruga. Grad Sombor, sa svojom isplaćenom prosečnom zaradom po radniku, odražava prosek Regiona.

Tabela 13. Prosečne zarade bez poreza i doprinosa po zaposlenom

	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
ZBO	20.305	25.998	30.974	29.383	30.291	33.448
Apatin	28.078	34.825	42.730	38.436	37.964	39.722
Kula	17.197	23.155	26.841	25.270	27.072	30.084
Odžaci	15.175	20.919	26.457	24.662	25.310	28.063
Sombor	20.765	25.841	30.138	29.076	30.159	33.825

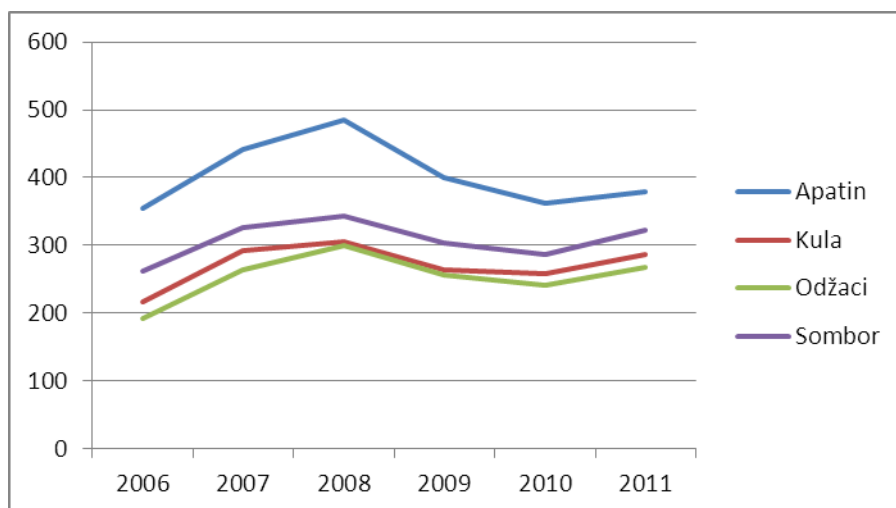

Grafikon 2. Prosečne zarade u Zapadnobačkom okrugu

U sledećoj tabeli prikazane su prosečne zarade po radniku izražene u evrima. Radi uporedivosti i boljeg praćenja iskazanih podataka, uočava se veoma slično kretanje, s obzirom na kurs evra. U tabeli je uzeto stanje kursa evra poslednjeg dana u godini.

Tabela 14. Prosečne zarade u Zapadnobačkom okrugu (u evrima)

	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Apatin	355	441	486	400	362	378
Kula	218	293	305	263	258	287
Odžaci	192	265	301	257	241	267
Sombor	263	327	342	303	287	322

Grafikon 3. Prosečne zarade u Zapadnobačkom okrugu (u evrima)

2.1.12. OSTVARENE INVESTICIJE

Tabela 15. Ostvarene investicije u nova osnovna sredstva, po karakteru izgradnje i tehničkoj strukturi, 2010.

U hilj.RSD

	Ukupno	Karakter izgradnje			Tehnička struktura			
		Novi kapaciteti	Rekonstrukcija, modernizacija, dogradnja i proširenje	Održavanje nivoa postojećih kapaciteta	Građevinski radovi	Oprema s montažom		Ostalo
						Domaća oprema	Uvozna oprema	
Zapadnobačka oblast	3.991.942	1.277.008	1.332.570	1.382.364	869.243	1.982.668	1.086.495	53.536
Apatin	1 017 997	555 366	388 785	73 846	109 021	515 175	391 283	2 518
Kula	597 758	444 322	110 742	42 694	156 943	228 900	180 758	31 157
Odžaci	456 147	181 032	217 317	57 798	226 157	92 191	133 080	4 719
Sombor – grad	1 920 040	96 288	615 726	1 208 026	377 122	1 146 402	381 374	15 142

U tabeli je prikaz ostvarenih investicija u nova osnovna sredstva u 2010. godini. Na nivou Zapadnobačkog okruga investirano je u 2010. godini ukupno 3.991 miliona dinara, od čega je najviše investirao u grad Sombor i to najviše na održavanje postojećih kapaciteta. U nove kapacitete najviše su investirale opština Apatin i opština Kula. Skoro polovinu od ukupno izdvojenih sredstava na nivou okruga (1.332 miliona dinara) za rekonstrukciju, modernizaciju i dogradnju kapaciteta, izvršio je grad Sombor.

Ostvarene investicije u nova osnovna sredstva, koristile su se za nabavku domaću opremu u iznosu od 1.146 miliona dinara, dok je iz uvoza nabavljeno opreme u vrednosti od 381 milion dinara.

U sledećoj tabeli prikazane su ostvarene investicije u nova osnovna sredstva, razvrstana po delatnostima. Najviše sredstava investirano je u prerađivačku industriju (grad Sombor) i poljoprivredu (opština Odžaci). Znatna sredstva grad Sombor je investirao u opremu za snabdevanje električnom energijom, za snabdevanje vodom i

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

upravljanje otpadnim vodama, kao i u građevinarstvo, dok je opština Odžaci najviše investicija usmerila u oblast trgovine na veliko i malo i popravku motornih vozila.

Tabela 16. Ostvarene investicije u nova osnovna sredstva, po delatnostima, 2010.

U hilj.RSD

Region Oblast Grad - opština	Ukupno	Poljoprivreda, šumarstvo i robarstvo	Prerađivačka industrija	Snabdevanje električnom energijom, gasom i parom	Snabdevanje vodom i upravljanje otpadnim vodama	Građevinarstvo	Trgovina na veliko i malo i popravka motornih vozila	Saobraćaj i skladištanje	Usluge smještaja i ishrana
Zapadnobačka oblast	3.991.942	375.055	2.372.696	210.692	137.168	245.609	255.879	109.288	145
Apatin	1.017.997	16.697	818.393	20.090	6.204	70.343	59.851	162	-
Kula	597.758	78.697	344.099	-	16.101	84.057	30.445	17.136	-
Odžaci	456.147	209.984	23.509	16.073	38.355	-	110.600	12.206	-
Sombor - grad	1.920.040	69.677	1.186.695	174.529	76.508	91.209	54.983	79.784	145

2.1.13. Poljoprivredne površine

Tabela 17. Korišćena poljoprivredna površina, 2010. Privredna društva, zadruge i porodična gazdinstva

ha

Region Oblast Grad - opština	Poljoprivredna površina	Oranice i bašte					Voćnjaci	Vinogradi	Livade	Pašnjaci
		Ukupno	Od toga							
			Žito	Industrijsko bilje	Povrtno bilje	Krmno bilje				
Zapadnobačka oblast	205.129	187.374	118.303	51.659	8.928	6.361	1.279	433	6.040	6.851
Apatin	24.479	20.784	13.843	4.387	1.478	614	124	102	341	1.889
Kula	44.765	42.862	26.382	11.251	3.329	1.525	387	87	680	618
Odžaci	34.273	30.879	17.572	9.034	1.978	1.676	140	30	1.323	1.589
Sombor - grad	101.612	92.849	60.506	26.987	2.143	2.546	628	214	3.696	2.755

Projekat sufinansira
Evropska unija

Obradive površine na prostoru Zapadnobačkog upravnog okruga iznose oko 200.000 ha, od kojih 91% čine oranice i bašte, dok pašnjaci čine 3,3%, livade 2,9%, a voćnjaci i vinogradi čine 2,8%. Na površinama oranica i bašti najviše je zasađeno žito (63%), industrijsko bilje (27%) a ostatak čine povrtno i krmno bilje.

Proizvodnjom ratarskih kultura i farmerskim uzgojem stoke bavi se 213 preduzeća i zemljoradničkih zadruga.

Najviše obradivih poljoprivrednih površina ima na teritoriji grada Sombora - čak 101.612 ha.

Uzimajući u obzir da se za biomasu kao obnovljiv izvor energije najviše koriste ostaci kukuruza, soje i pšenice, vidimo da ove tri kulture i dominiraju među biljnim kulturama koje se tradicionalno seju. Nažalost, ti ostaci se do sada nisu koristili kao obnovljivi izvor energije, te naš region obiluje neiskorišćenim energetske potencijalom.

2.1.14. Šume i drvena masa

Tabela 18. Pošumljene površine i posečena drvena masa, 2010.

Region Oblast Grad - opština	Pošumljeno, ha				Obrasla šumska površina- ukupno, ha ¹⁾	Posečena drvena masa			
	U šumi		Izvan šume			Ukupno, m ³		Tehničko drvo, %	
	Lišćarima	Četinarama	Lišćarima	Četinarama		Lišćara	Četinara	Lišćara	Četinara
Zapadnobačka oblast	119,9	-	7,04	-	13.056,43	82.664	2	60	100
Apatin	-	-	7,04	-	4.353,17	29.538	2	63	100
Kula	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Odžaci	12,99	-	-	-	2.077,26	12.314	-	53	-
Sombor - grad	106,91	-	-	-	6.626,00	40.812	-	59	-

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

Dobri susedi
zajedno stvoraју
budućnost

Svakako treba spomenuti i šumske površine koje na području Regiona zahvataju 13.056 ha sa prosečnom godišnjom drvnom masom od 82.664 m³. U strukturi šumskih površina dominiraju lišćari: hrast, bagrem i topola. Drvo se koristi kao ogrevni materijal i kao tehničko drvo. Njima gazduje JP Vojvodinašume – šumsko gazdinstvo Sombor. Obrasla šumska površina je najprisutnija u opštinama Sombor (6.626 ha) i Apatin (4.353.17 ha) što čini 85% šumskih površina u Zapadnobačkom upravnom okrugu.

Projekat sufinansira
Evropska unija

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

Dobri susedi
zajedno stvoraју
budućnost

2.2 Županija Baš-Kiškun – opšti podaci

2.2.1. Regionalni Atlas - administrativni raspored regiona Mađarske

Teritorijalna i opštinska podela Mađarske slična je praksi u drugim državama. Shodno tome, teritorija države je podeljena na: glavni grad države (koji je podeljen na kvartove), regije, okruge (županije), opštine, gradove i sela. Glavni grad Mađarske je Budimpešta. Mađarska ima 7 administrativnih regiona. Mađarska je do 1950. godine imala 19 okruga (županija), dok ih danas ima 25.

Slika 4. Karta administrativnih regiona u Mađarskoj

Projekat sufinansira
Evropska unija

Slika 5. Karta okruga u Mađarskoj

2.2.2. Županija Bač-Kiškun

Báč-Kiškun (županija), (mađ. Bács-Kiskun megye) je jedna od županija Regiona velikih ravnica Mađarske u Mađarskoj, nalazi se u južnom delu regije Velike južne ravnice.

Županija Bač-Kiškun omeđana je rekama Dunavom i Tisom, a svoje granice deli sa Srbijom i mađarskim županijama Peštom, Jas-Nadkun-Solnokom, Čongradom, Baranjom, Tolnom i Fejerom. Površina županije je 8.445,15 km², što je čini najvećom od svih mađarskih županija, a sedište županije je grad Kečkemet. Najniža nadmorska visina ove županije je 94 m i nalazi se u oblasti grada Kaloče, a najviša tačka županije je brdo Olom sa 174m.

Županija Bač Kiškun spada u najosunčaniji deo Mađarske i zbog specifičnosti zemljišta koje ima dosta peska, na 20000 hektara podignuti su vinogradi i voćnjaci. Od

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

Dobri susedi
zajedno stvaramo
budućnost

voća koje se proizvodi u županiji, prepoznatljiva je kajsija. Od poljoprivrednih kultura, najviše se seju kukuruz, ječam i raž.

I pored pozitivnog priraštaja, populacija županije se smanjuje. Stanovništvo je etnički skoro homogeno, većinu od 94.1%, čine Madani, a ostatak Hrvati i Nemci, u okolinama mesta Hajoš i Baja.

U županiji su rimokatolici u većini (65.3%), dok ima i dosta kalvinista (11%). Ostatak čine manje verske zajednice.

Slika 6. Karta i grb županije Bač - Kiškun

Regija	Regija Velike južne ravnice
Sedište	Kečkemet
Površina	8.445,15 km ²
Broj stanovnika	521.000 (2011)
Gustina naseljenosti	63,1 /km ²
Broj naselja	119

Tabela 19. Osnovni podaci Bač – Kiškun županije

Projekat sufinansira
Evropska unija

Bač-Kiškun (županija), ima u svom sastavu 10 opština

Tabela 20. Podaci o opštinama u županiji Bač-Kiškun

Nalaženje na karti	Opština	Površina (km ²)	Broj stanovnika (1. januar 2007)	Broj naselja
10	Bačalmaš	381,09	17.698	8
8	Baja	1190,79	75.406	20
7	Janošhalma	399,10	16.967	4
3	Kaloča	1029,13	54.263	20
2	Kečkemet	1483,08	170.554	18
4	Kiškereš	1130,33	57.150	15
6	Kiškunfeleđha za	717,51	46.741	9
9	Kiškunhalaš	826,34	45.999	9
5	Kiškunmajša	485,15	20.082	6
1	Kunsentmikloš	802,81	31.430	10

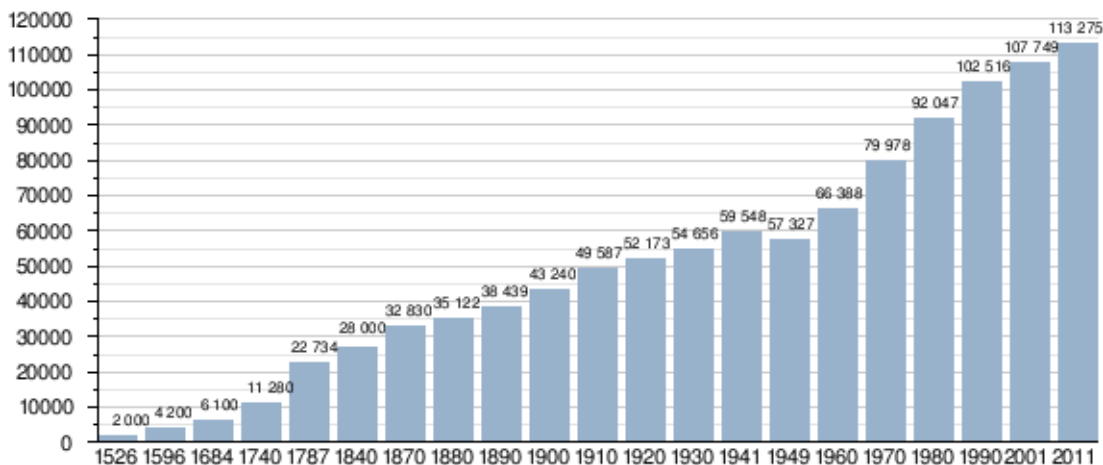
Slika 7. Položaj opština u Bač-Kiškin županiji

2.2.3. Kečkemet

Kečkemet je administrativno sedište županije Bač - Kiškun. Prostire se na površini od 1483.08km². Sam grad se prostire na površini od 322 km² sa nadmorskom visinom od 122 m i sa 113.275 (2011.) stanovnika. Povezan je autoputem M5 i E75 sa Budimpeštom, koja je udaljena 85 km.

1983. godine broj stanovnika Kečkemeta dostigao je 100.000 i danas spada u osmi grad po broju stanovnika u Mađarskoj, dok se taj broj stalno povećava. Po demografskoj prognozi, očekuje se, zbog privrednog i infrastrukturnog razvoja, da će se broj stanovnika za 10-15 godina povećati sa 113.275 na 130.000.

Po popisu iz 2001. živelo je u Kečkemetu 107.749 stanovnika, od čega 95% Mađara, 0,8% Roma, 0,4% Nemaca, 0,2% Slovaka i 3,6% ostalih.

Grafikon 4. Prikaz stanovništva od 1526.

Tabela 21. Nacionalna struktura stanovništva

God	Ukupno	Mađari	Jevreji	Nemci	Romi	Slovaci	Srbi	Ukraj.	Rumuni	Hrvati	Pojaci	Grci	Ostali
1787	22 734	22 219	81	42	391	?	-	1	-	-	-	-	-
1825	34 883	31 778	316	157	115	168	99	2	7	3	-	21	2 217
1850	44 110	42 660	613	168	417	114	57	17	12	15	-	37	-
1880	44 887	42 406	1 749	179	440	45	25	3	-	-	-	40	-
1900	59 225	53 733	1 789	196	497	71	18	18	28	65	-	53	2 757
1910	68 424	63 216	2 022	203	563	84	15	21	35	91	5	60	2 109
1941	87 269	82 518	1 526	?	889	?	?	30	?	?	?	89	2 217
1990	102 516	97 217	22	301	715	183	61	53	68	24	17	70	3 785
2001	107 749	102 314	14	472	899	171	79	95	84	79	42	72	3 800

2.2.4. Ekonomski pokazatelji privrede županije Bač-Kiškun

2.2.4.1. Nezaposlenost

Nezaposlenost u županiji u 2011. godini je 10,6%, dok je na nivou države 10,9%.

Tabela 22. Nezaposlenost po starosnoj i polnoj strukturi u Mađarskoj

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Nezaposlenost 15-64 godine	6,4	5,7	5,8	5,9	6,1	7,2	7,5	7,4	7,9	10,1	11,2
<i>Pol:</i>											
Muškarci	7,1	6,3	6,2	6,1	6,1	7,0	7,2	7,2	7,7	10,3	11,6
Žene	5,7	5,0	5,4	5,6	6,1	7,5	7,9	7,7	8,1	9,8	10,8

Analizirajući nezaposlenost u okrugu Bač-Kiškun, po gradovima u 2010, možemo konstatovati da je nezaposlenost najmanja u gradu Kečkemetu: 8,98%, dok je najveća u gradu Janošalmi: 19,75%.

Tabela 23. Nezaposlenosti po gradovima županije Bač - Kiškun u 2010.

Gradovi okruga	Nezaposlenost (%)
Bácsalmási	17,23
Bajai	11,3
Jánoshalmi	19,75
Kalocsai	12,06
Kecskeméti	8,58
Kiskőrösi	11,91
Kiskunfélegyházi	9,4
Kiskunhalasi	12,12
Kiskunmajsai	12,91
Kunszentmiklósi	12,75
Županija Bač-Kiškun	11,03
Mađarska	9,79

2.2.4.2. Ljudski resursi

Stanovništvo opštine Kečkemet se povećalo za 5,2 % u 2011. (113.275 stanovnika) u odnosu na 2001, ali se zato stanovništvo u regiji, županiji i u državi smanjilo. U županiji Bač-Kiškun, broj stanovnika se smanjio za 4,6%. Po starosnoj strukturi, stanovništvo županije Bač-Kiškun u periodu od 2001. do 2012. imalo je sledeću strukturu:

-0-14 godina: 21% manje je bilo stanovnika tog uzrasta

-15-64 godine: 3 % bilo je manje stanovnika tog uzrasta

-preko 65 godina: bilo je preko 8 % više tog uzrasta.

Iz donje tabele se može videti da je broj stanovnika opštine Kečkemet od 2005. počeo intenzivnije da se povećava, što je dovelo do toga da se broj stanova poveća. Naseljavanjem došlo je i do povećavanja površine naseljene teritorije u 2010. godini, u odnosu na 2011. godinu, sa 32136 hektara na 32257.

Zahvaljujući gradu Kečkemetu, starosna struktura stanovništva je mlada, što se i po indeksu vitaliteta može videti - veći je u poređenju sa drugim županijama i regijama. U županiji Kečkemet, starosna struktura u 2011. godini je bila 14,3% od 0 do 14 godina, 68,3 % od 16 do 64 godine i 17,4 % preko 65 godina.

Tabela 24. Broj stanovnika 2001. - 2011.

Broj stanovnika u 000		
Regija, županija, država	2001	2011
Bač-Kiškun	547	521
Bekeš	398	362
Čongrad	433	418
Regija južne ravnice	1.378	1.301
Ukupno u državi	10.198	9.982

Tabele 25. Odnos broja stanovnika i stanova

Godina	Broj stanovnika	Broj stanova
2011.01.01.	113 275	46 818
2010.01.01	112 233	46 494
2009.01.01	111 428	46 329
2008.01.01	110 316	46 048
2007.01.01.	109 847	45 872
2006.01.01.	108 835	45 536
2005.01.01.	108 286	45 071
2004.01.01.	107 665	44 657
2003.01.01.	107 604	44 058
2002.01.01.	107 267	43 457
2001.02.01.	107 665	43 034
2000.01.01.	105 606	42 806

2.2.4.3. Obrazovanje

U županiji Bač-Kiškun, bilo je 10.581 studenata u 2011 godini. Donja tabela prikazuje broj studenata regije u periodu od 2001. do 2011.

Tabela 26. Broj studenata u Bač – Kiškun županiji

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bač-Kiškun	8 390	9 209	10 106	10 477	10 706	11 239	11 563	11 212	11 001	10 576	10 581
Bekeš	6 192	6 550	6 812	7 188	7 396	7 649	7 605	7 390	7 339	7 040	7 177
Congrad	7 855	8 382	9 046	9 179	9 342	9 628	9 513	9 480	9 224	9 087	9 081

Tabela 27. Broj učenika predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja u periodu od 2000. do 2011.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zabavište	18900	18086	17395	17052	17170	17369	17246	16919	16940	16944	17210	17322
Osnovna škola	54100	53396	52494	51163	49412	47862	45589	44150	42871	41675	40387	39660
Stručna škola	7290	7485	7956	8177	8366	8307	8259	8464	8685	8928	8992	8830
Gimnazija	8170	8318	8774	8903	9004	9143	9322	9221	9340	9078	9107	8936
Srednja stručna škola	12085	12560	12106	12092	12096	12200	12241	12358	12600	12880	12310	12074

2.2.4.4. Bruto proizvod

Privredna kretanja od polovine devedesetih godina, pokazuju pozitivnu tendenciju, kako na državnom nivou tako i po regijama i županijama. Od promene državnog sistema, prošlo je već 20 godina. Promenjeni društveni i privredni procesi uticali su na evoluciju privrednih shvatanja, pogotovo kod mlađe generacije.

Bruto proizvod (GDP) je u 2010. za županiju Bač-Kiškun bio 898.952 miliona forinti. Bruto proizvod po stanovniku iznosio je 1.707 hiljada forinti i sa tim iznosom, ova županija je bila na četrnaestom mestu u Mađarskoj.

2.2.4.5. Registrovane privredne organizacije

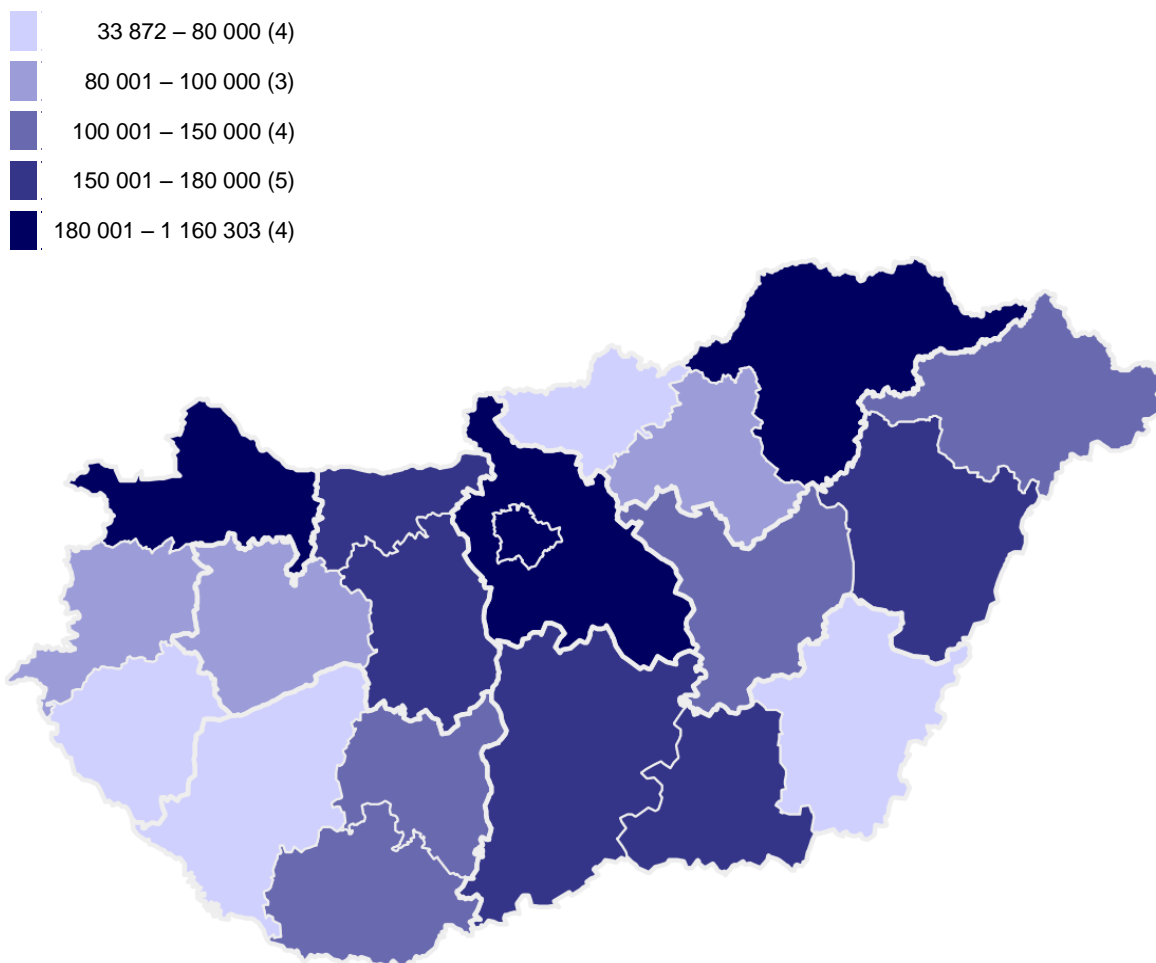
U periodu od 2000. do 2011. godine, broj privrednih organizacija u županiji je povećan za 193%. U 2011. godini bilo je registrovano 101.609 privrednih organizacija. U županiji je 24% akcionarskih društava, a 76% društava su društva sa ograničenom odgovornošću. Neprofitnih organizacija je bilo 4.724.

Tabela 28. Broj aktivnih privrednih društava na 1000 stanovnika u 2009. godini

Naziv regije	Vrednost
Bač-Kiškun	61,2
Bekeš	50,4
Boršod-Abauj-Zemplen	45,8
Čongrad	65,4
Fejer	60,6
Đor-Mošon-Šopron	72,0
Budapešt	109,0
Baranja	65,5
Komarom-Estergom	63,8
Nograd	46,6
Pest	71,7
Somođ	59,0
Sabolč-Satmar-Bereg	49,4
Jas-Nađkun-Solnok	49,0
Tolna	59,1
Vaš	64,0
Vesprem	66,1
Zala	67,5

2.2.4.6. Investicije

Investicije u Županiji u 2010. godini, bile su 176.302 miliona forinti, od čega je 88.314 miliona forinti bilo uloženo u objekte, a 81.952 miliona forinti u mašine, opremu i vozila. Učešće investicija županije Bač-Kiškun u ukupnim investicijama države početkom devedesetih godina, bile su 3,5%, od 1999. do 2000. godine - 2%, od 2008. do 2009. godine - 3%, dok je 2010. godine učešće iznosilo 5%.

Slika 8. Iznos investicija po županijama u 2010 godini. (u milionima forinti)

Investicije po statističkim podacima za prvo tromesečje 2012, pokazuju pad u odnosu na predhodni period. Iznos investicije bio je 16,5 milijardi forinti, što je manje za 30% u odnosu na prvo tromesečje 2011. Razlog pada investicija je završetak investicionog ulaganja Mercedesu u fabriku u Kečkemetu.

2.2.4.7. Industrijska proizvodnja

Analizirajući industrijsku proizvodnju regije Bač-Kiškun u periodu od 2002. do 2010, možemo konstatovati da je ona porasla sa 393 milijardi forinti na 655 milijardi forinti. Industrijska proizvodnja u prvom tromesečju 2012. iznosila je 198 milijardi forinti, što je za 11% više u odnosu na isti period u 2011.

Tabela 29. Industrijska proizvodnja od 2002. do 2010. županija Regije južne ravnice, u milionima forinti

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bač-Kiškun	39357	42183	42635	45199	55427	45716	62561	63897	65522
Bekes	17612	18087	19900	21255	26460	23518	26274	18900	19525
Čongrád	44938	45249	50748	57458	64783	64192	56389	52165	53160

2.2.4.8. Poljoprivreda

Poljoprivreda kao grana privrede u županiji Bač-Kiškun ima veći značaj za županiju, nego za privredu Mađarske. Poljoprivreda ima i za privredu grada Kečkemeta manji značaj, dok za ostale gradove i sela županije ima značajan uticaj. Pojedine grane poljoprivrede, kao što su proizvodnja grožđa i vina, voćarstvo, proizvodnja paprike, gazdovanje šumama, odgoj svinja i junadi u regionu županije Bač-Kiškun, imaju veliki udeo u proizvodnji na državnom nivou.

Investiciona ulaganja u poljoprivredu su počela da opadaju u drugoj polovini osamdesetih godina. Realna vrednost investicija u 2003. nije dostigla ni polovinu investicija iz devedesetih godina.

Po podacima za prvo tromesečje 2012, ulaganja u poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo bilo je 2.764 miliona forinti, od toga 445 miliona forinti u zgrade i objekte, 1.582 miliona forinti u mašine, opremu i prevozna sredstva.

2.2.4.9. Prehrambena industrija

Organizovana ratarska proizvodnja, proizvodnja grožđa, voća i povrća, stočarstvo i živinarstvo prouzrokovalo je koncentraciju prehrambeno-prerađivačke industrije u županiji. Tako da se u Kečkemetu nalazi mlinska industrija, fabrike stočne hrane, konditorske fabrike, pekare, klanice za živinu, prerada voća i povrća, proizvodnja alkoholnih pića i vina, prerada perja.

Kapaciteti hladnjača u Kečkemetu omogućuju lagerovanje i čuvanje proizvoda mesne industrije i skladištenje proizvoda voćarske i povrtarske proizvodnje.

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

3. Ekonomski model korišćenja obnovljivih izvora energije u Zapadnobačkom okrugu

3.1. Program ekološkog ekonomskog modela i njegov očekivan uticaj na obe države

Cilj ekonomskog modela glavnog projekta se ostvaruje kroz ciljeve delova projekta, opisanih u nastavku projekta i potprograma:

1. Razvoj nauke i obrazovanja kako u glavnom projektu tako i u potprojektima.

Razvoj tehnologija u svrhu zaštite životne sredine, generisanje specifičnih istraživačkih projekata na temu obnovljivih izvora energije.

Koordinacija osnovnog i visokog obrazovanja, sa praktičnim znanjima i obezbeđivanje kvalitetnog mladog kadra u oba regiona.

Permanentno obučavanje i unapređenje rada postojećih kadrova, uz sugestije i nadzor regionalnih privrednih komora. Obezbeđivanje premanentnih edukacija, savetovanja i naučnih skupova.

Podrška osnivanjima naučnih skupova, instituta i organizacija, kao i podsticanje i razvoj saradnje između pomenutih institucija.

2. Podržavanje i razvoj ekološke privrede u oba regiona, prateće industije i dobavljača, klastera i MSP.

Podržavanje osnivanja klastera, kao i aktivno učešće u njihovom osnivanju i radu. Obezbeđivanje akreditacije klasterima po državnom odnosno evropskom zakonu.

Ostvarivanje međunarodnih kontakata i zajedničko delovanje. Zajedničko učešće na međunarodnim programima i projektima.

Podržavanje razvoja i nastajnje klastera kao i partnerstava između njih, kako u zemlji tako i u inostranstvu. Partnerstva bi trebalo da doprinesu razvoju opšte kulture i unapređenju životne sredine žitelja regiona.

Podržavanje ekoloških projekata, pružanje usluga i promocija resursa vezanih za inovativnu primenu u privredi. Kordiniranje srodnih službi u cilju donošenja inovativnih strategija i pronalaženja zajedničkih izvora finansiranja inovativnih projekata.

Projekat sufinansira
Evropska unija

Pružanje podrške malim i srednjim preduzećima u ostvarivanju specifičnih ciljeva i pospešivanja razvoja.

Pomoć pri otvaranju novih radnih mesta, koja podižu kvalitet usluga malih i srednjih preduzeća. Savetodavne usluge za umrežavanje i prikazivanje primera dobre prakse.

Stvaranje dobrog regionalnog privrednog ambijenta. Stvaranje regionalne konkurentnosti. Prosleđivanje i davanje informacija, praksa na savremen način, podrška inovativnosti i sl.

3.2. Alati ekološkog modela privrede

Ekološki model privrede podrazumeva korišćenje obnovljivih izvora energije na osnovu usvojenih studija i istraživanja. Korišćenje dobijene ekološke energije sa najdostupnijim ekološkim sirovinama u regionu, a koja su studije i istraživanja potvrdila kao opravdana u cilju smanjenja troškova proizvodnje i očuvanja životne sredine.

Korišćenje obnovljivih izvora energije u svrhu stvaranja toplotne ili električne energije – sirovine na raspolaganju:

- Proizvodnja energije iz biogasa, deponijskog gasa, gasa dobijenog iz drvnog otpada, geotermalnih bušotina i slično;
- Korišćenje bioulja za proizvodnju električne energije proizvedene iz otpada biljne proizvodnje;
- Komunalni otpad;
- Biometan dobijen iz biljnog otpada.

3.2.1. Otpad kao obnovljiv izvor energije

Ključni elementi programa:

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

U okviru integrisanog urbanog upravljanja otpadom i reciklaže otpada (energija, sekundarne sirovine) cilj je da se postigne sledeće:

- Biomasa i čvrst komunalni otpad se polako raspadaju na organske materije (na javnim mestima, stambenim predgrađima, poljoprivrednim površinama). Sakupljanjem i obradom (recimo paletiranjem organske materije dobijene iz otpada drveta, papira, poljoprivrednih useva i dr.) doprinosi se otvaranju novih radnih mesta, smanjuje se generisanje otpada u urbanim naseljima i potrošnja energije dobijene iz standardnih izvora energije (ugalj, nafta, drvo ...).

- Korišćenje alternativnih tehnologija u tretmanu otpada, istraživanje istih i razvoj sistema za dobijanje energije iz otpada. Evropska unija i domaće zakonodavstvo stimulišu ovakav način tretiranja otpada. Veliki problem je svakako industrija koja generiše električni otpad, katalizatore, hemijski otpad, plemenite metale, staklo i slično. Rešavanje ovih problema ima veliki prioritet.

- Korišćenje recikliranog materijala ponovo u proizvodnji, doprinosi manjoj eksploataciji prirodnih resursa, a svakako povećava ekonomičnost proizvodnje.

- Sve sirovine koje se smatraju otpadom na neki način se mogu iskoristiti u procesu ponovne proizvodnje ili dobijanju čiste energije. Potrošnja poljoprivrednog otpada je više istražena i razvijana te postoji više različitih rešenja.

3.3. Uticaj ekonomskog razvoja na formiranje ekološkog modela privrede

Promene koje se danas dešavaju u okruženju objašnjavaju se procesom globalizacije. Ključna reč koja karakteriše globalizaciju nije promena, već transformacija. Uopšte, ekonomija, posebno ako imamo u vidu kapitalističku, tržišnu ekonomiju, uvek je bila najdinamičnija sfera društvenog života. Promene su neizostavni element ekonomije u celini. Karakteriše ih brza promena situacije, čak i pre nego što je imala vremena da se razvije. Ekonomski napredak u kapitalističkom društvu znači nemir. Promene koje su zahvatile svetsku privredu na prekretnici dva veka, XX i XXI, poznate pod nazivom

Projekat sufinansira
Evropska unija

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

globalizacija ili mondijalizacija, imaju obeležje radikalnog, revolucionarnog, epohalnog. Ove promene su rezultat treće tehnološke revolucije, odnosno široke primene informacionih, telekomunikacionih i tzv. „čistih“ tehnologija.

Svaka tehnološka revolucija pokreće lavinu ekonomskih i, posledično, društvenih promena. Promene na ekonomskom planu predstavljaju prilagođavanje ekonomskog razvoja, njegove dinamike i strukture, tehnološkim promenama.

Novo stanje svetske ekonomije ubrzano se razvija u razvijenim tržišnim privredama (pre svega SAD, Japan, zemlje EU), čime se produbljuje jaz između njih i ostalih, manje razvijenih zemalja. Ako imamo u vidu karakter i suštinu globalizacijskih promena, najprikladniji izraz za globalnu ekonomiju je ekonomija znanja. To je potpuno novi vid ekonomije.

Danas više nije dovoljno proizvesti više ili bolje, jer savremena tehnologija proizvodnje dopušta stvaranje velikog broja raznovrsnih proizvoda i usluga. Od organizacije se zahteva da pronade novi, inovativni proizvod, drugačiji od ostalih, takav koji će sadržati novu ideju, koncept, znanje.

Ključ razvoja postaje manje jeftine radne snage ili veliki iznos raspoloživih sirovina i energije. Pored toga, posledice globalnih klimatskih promena dovode do toga da je odgovornost u korišćenju sirovina i energije u prvom planu.

3.4. Zaštita životne sredine u Republici Srbiji

Na predlog Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja, tokom maja meseca 2009. godine, Narodna Skupština Republike Srbije usvojila „Zeleni paket“ - 16 zakona iz oblasti zaštite životne sredine. Svi usvojeni zakoni iz seta „Zelenog paketa“ su u skladu sa direktivama Evropske unije. Ovim zakonima uređuje se oblast upravljanja otpadom, a poboljšaće se i već postojeći Zakon o zaštiti životne sredine. Cilj donošenja ovog seta zakona je zaštita svih segmenata životne sredine (vazduha, vode, zemljišta), ali i uređivanje oblasti pravilnog korišćenja i čuvanja opasnih hemikalija, skladištenje

Projekat sufinansira
Evropska unija

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

otpada, održavanje deponija i svega što na bilo koji način ugrožava životnu sredinu i zdravlje ljudi, životinja i biljaka.

Takođe, ovim propisima, lokalnim samoupravama su data mnogo veća ovlašćenja i nadležnosti u sektoru zaštite životne sredine, a sredstva koja su opredeljena za ulaganje u zaštitu životne sredine neće moći da se koristi za druge namene.

Zakon o upravljanju otpadom

Ovaj propis ima za cilj da omogući veći obim reciklaže svih vrsta otpada, kako na republičkom, tako i na lokalnom nivou. Cilj zakona je da se obezbede i osiguraju uslovi za smanjenje nastajanja otpada, posebno razvojem čistijih tehnologija i efikasnim korišćenjem prirodnih bogatstava, ponovna upotreba i reciklaža otpada, izdvajanje sekundarnih sirovina iz otpada, korišćenje otpada kao energenta, kao i pravilno odlaganje otpada. Sa propisima koji će biti doneti na osnovu ovog zakona, stvaraju se uslovi i zakonodavno-pravni okvir za sprovođenje međunarodnih obaveza i zahteva koji proizilaze iz direktiva EU o upravljanju otpadom. Zakon o upravljanju otpadom trebalo bi da spreči stvaranje novih divljih deponija, kojih u Srbiji sada ima blizu 5.000, a lokalni inspektori dobijaju znatno šira ovlašćenja od dosadašnjih, u vezi sa delom zakona koji definiše kaznenu politiku. («Službeni glasnik R. Srbije», br. 36/09 od 15.5.2009.)

Zakon o ambalaži i ambalažnom otpadu

Ciljevi ovog zakona su da, u skladu sa načelom održivog razvoja, obezbedi očuvanje prirodnih resursa, zaštita životne sredine, razvoj savremenih tehnologija proizvodnje ambalaže, kao i uspostavljanje sistema upravljanja ambalažom i ambalažnim otpadom. Ovaj zakon predstavlja pozitivan korak u približavanju nacionalnog zakonodavstva i zakonodavstva EU i sa propisima (podzakonskim aktima) koji će biti doneti na osnovu ovog zakona, stvaraju se uslovi i zakonodavno-pravni okvir za sprovođenje međunarodnih obaveza i zahteva koji proizilaze iz Direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu. («Službeni glasnik R. Srbije», br. 36/09 od 15.5.2009.)

Zakon o zaštiti vazduha

Projekat sufinansira
Evropska unija

Zakon o zaštiti vazduha još je jedan od zakona koji je pripremljen u postupku usklađivanja domaće legislative sa propisima Evropske unije. U cilju efikasnog upravljanja kvalitetom vazduha, uspostavlja se jedinstveni sistem praćenja i kontrole nivoa zagađenja vazduha i održavanja baze podataka o kvalitetu vazduha. Propisane mere za poboljšanje kvaliteta vazduha obuhvataju: propisivanje graničnih vrednosti emisija zagađujućih materija iz stacionarnih i iz pokretnih izvora zagađenja, propisivanje dozvoljenih količina pojedinih zagađujućih materija u određenim proizvodima, smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte, postepeno smanjivanje upotrebe supstanci koje oštećuju ozonski omotač, kao i ostale mere za sprečavanje i smanjenje zagađenja i utvrđivanje odgovornosti za nesprovođenje mera. («Službeni glasnik R. Srbije», br. 36/09 od 15.5.2009.)

Zakon o hemikalijama

Osnovni cilj ovog zakona je poboljšanje bezbednosti prometa hemikalija. Ovim propisom uređuje se proizvodnja, uvoz i korišćenje hemikalija na način koji je bezbedan za zdravlje ljudi i životnu sredinu. Poseban cilj je poboljšanje bezbednosti prometa hemikalija sa drugim zemljama, kao i podsticanje razvoja bezbednih zamena za rizične hemijske proizvode.

Primenom ovog zakona prvo poboljšanje će osetiti radnici koji rukuju opasnim hemikalijama, jer je zakonom predviđeno da dobijaju više informacija o supstanci koju koriste u radu. Ovo se ne odnosi samo na radnike u hemijskoj industriji, nego i na radnike u drugim granama industrije u kojima se koriste hemikalije. Takođe, Zakon o hemikalijama predviđa osnivanje agencije za hemikalije i zajedničkog tela za integrisano upravljanje hemikalijama, koja će se kao dva nezavisna tela baviti efikasnim i bezbednim upravljanjem hemikalijama i biocidnim proizvodima. («Službeni glasnik R. Srbije», br. 36/09 od 15.5.2009.)

Zakon o biocidnim proizvodima

Zakon o biocidnim proizvodima treba da uspostavi i unapredi jedinstveni sistem stavljanja u promet i korišćenja biocidnih proizvoda na teritoriji Republike Srbije, uz

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

adekvatno obaveštavanje korisnika o načinu njihove upotrebe. Biocidni proizvodi su hemijske supstance i smeše sastavljene od hemijskih supstanci, kao i mikroorganizmi, gljive i virusi, za koje je zajedničko da imaju negativno dejstvo na nepoželjne organizme. Ovim zakonom će se osigurati viši nivo zaštite zdravlja ljudi i životne sredine kao i poboljšanje slobodnog prometa biocidnih proizvoda sa zemljama članicama EU i drugim zemljama. Propisivanje zahteva da na pakovanju biocidnog proizvoda bude adekvatno obaveštenje o njihovom uticaju na ljude i životnu sredinu, uvođenje odobrenja o stavljanju biocidnog proizvoda u promet, kao i adekvatna kontrola rizika, osnovni su elementi ovog Predloga zakona. Ovaj zakon omogućiće primenu preventivnih mera da bi se rizik prilikom korišćenja biocidnog proizvoda sveo na najmanju moguću meru. («Službeni glasnik R. Srbije», br. 36/09 od 15.5.2009.)

Zakon o zaštiti životne sredine

Zakonom o zaštiti životne sredine je predviđeno donošenje Nacionalne strategije održivog korišćenja prirodnih resursa i dobara i Nacionalnog programa zaštite životne sredine. Ovim zakonom se izvodi kategorija „područja od posebnog državnog interesa u oblasti zaštite životne sredine” i utvrđuje da Vlada propisuje kriterijume i određuje područje od posebnog državnog interesa u oblasti zaštite životne sredine, kao i visinu i način plaćanja naknade za zagađivanje životne sredine u ovim područjima. («Službeni glasnik R. Srbije», br. 36/09 od 15.5.2009.)

Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu

Važan cilj izmena Zakona o proceni uticaja na životnu sredinu je preciziranje veze sa propisima iz oblasti urbanizma i građevine. Predloženim izmenama se takođe daje mogućnost nadležnom organu da kroz rešenje o oslobađanju od izrade studije o proceni uticaja, odredi minimalne mere zaštite životne sredine. Na ovaj način bi se izbegla mogućnost da se zbog 2-3 mere zaštite životne sredine, nalaže izrada studije o proceni uticaja i na taj način povećaju troškovi postupka i produži vremenski rok do konačnog završetka procedure. («Službeni glasnik R. Srbije», br. 36/09 od 15.5.2009.)

Projekat sufinansira
Evropska unija

Zakon o zaštiti prirode

Zakon o zaštiti prirode predviđa utvrđivanje i procenu stanja u prirodi, zaštitu prirodnih dobara, uspostavljanje sistema praćenja prirodnih vrednosti i zaštićenih prirodnih dobara, zaštitu prirode i predela u prostornim planovima i projektnoj dokumentaciji, donošenje programa upravljanja prirodnim resursima i razvijanje svesti o potrebi zaštite prirode u procesu vaspitanja i obrazovanja. Ovaj zakon nudi rešenja koja treba da se usklade sa međunarodnim obavezama koje proizilaze iz ratifikovanih međunarodnih ugovora u oblasti zaštite biodiverziteta: Konvencije o biološkoj raznovrsnosti, Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje flore i faune (CITES), Konvencije o zaštiti kulturne i prirodne baštine, konvencije o močvarama koje su od međunarodnog značaja, posebno kao prebivalište ptica močvarica, kao i direktivama o zaštiti prirode. U postupku izrade zakona uzete su u obzir i odredbe ratifikovanih konvencija, i to: Konvencija o zaštiti migratornih vrsta, Konvencija o zaštiti evropske divlje flore i faune, Karpatske konvencije. («Službeni glasnik R. Srbije», br. 36/09 od 15.5.2009.)

Zakon o zaštiti od jonizujućeg zračenja i o nuklearnoj sigurnosti

Osnovni razlog donošenja ovog Zakona jeste potreba za harmonizacijom propisa u ovoj oblasti sa regulativom Evropske unije, pooštavanjem režima nuklearne i radijacione sigurnosti u Srbiji i postizanje nivoa koji može da odgovori povećanim zahtevima sigurnosti koji su nastali kao posledica značajnih promena u svetu tokom poslednje decenije. Sem toga bilo je potrebno obezbediti zakonski osnov za formiranje nezavisnog regulatornog tela - Agencije za zaštitu od zračenja i nuklearnu sigurnost Srbije, što je najznačajnija novina u odnosu na važeću regulativu, a čime se povećava efikasnost kontrole i nadzora nad bezbednom primenom izvora jonizujućih zračenja. («Službeni glasnik R. Srbije», br. 36/09 od 15.5.2009.)

Zakon o zaštiti od nejonizujućih zračenja

Donošenje ovog zakona je bilo neophodno, jer je stanje u oblasti zaštite od nejonizujućih zračenja u Republici Srbiji nezadovoljavajuće. S obzirom na to da do sada nije bilo uspostavljeno sistematsko ispitivanje nivoa nejonizujućih zračenja u životnoj sredini, mnogi izvori nejonizujućih zračenja u životnoj sredini su korišćeni u velikoj meri nekontrolisano.

Ovaj Zakon predviđa decentralizaciju u utvrđivanju mera, uslova i nadzora od strane nadležnih organa na svim nivoima, prilikom korišćenja izvora nejonizujućih zračenja od strane različitih operatera. To će dovesti do efikasnijeg sprovođenja mera zaštite od nejonizujućeg zračenja i nadzora od strane lokalne samouprave, pokrajine, odnosno ministarstva.

Definisani su i posebni osetljivi slučajevi kao što su škole, obdaništa, zdravstvene ustanove na čijim objektima neće biti moguće postavljanje izvora nejonizirajućeg zračenja, kao što su antenski sistemi telekomunikacionih uređaja. («Službeni glasnik R. Srbije», br. 36/09 od 15.5.2009.)

Zakon o zabrani razvoja, proizvodnje, skladištenja i upotrebe hemijskog oružja i njegovom uništavanju

Konvenciji o zabrani razvoja, proizvodnje, skladištenja i upotrebe hemijskog oružja i o njegovom uništavanju, Republika Srbija je pristupila 2000. godine. Države članice ove Konvencije obavezale su se da se razoružavaju uništavanjem svih zaliha hemijskog oružja koje poseduju i svih postrojenja za njihovu proizvodnju, uključujući i napušteno oružje.

Donošenjem ovog zakona u potpunosti se omogućuje sprovođenje Konvencije i time bi se ispunila obaveza koja proizilazi iz pristupanja Konvenciji. Naime, ovim zakonom sprovođenje Konvencije dato je u nadležnost dva organa. Deo koji se odnosi na proizvodnju, upotrebu i korišćenje hemijskih supstanci u vojne svrhe dozvoljene Konvencijom, sprovodi Ministarstvo odbrane, a kada se ove supstance koriste u druge

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

svrhe (industrijske, poljoprivredne, medicinske i farmaceutske) nadležno je Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja. («Službeni glasnik R. Srbije», br. 36/09 od 15.5.2009.)

Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini

Zakonom o zaštiti od buke uređuju se: subjekti zaštite od buke u životnoj sredini, mere i uslovi zaštite životne sredine od buke, merenje buke u životnoj sredini, pristup informacijama o buci, nadzor i druga pitanja koja su od značaja za zaštitu životne sredine i na zdravlje ljudi. Ovaj propis je, takodje, osnov za izradu niza podzakonskih akata kojima će se utvrditi granične vrednosti buke u životnoj sredini.

Odredbе ovog zakona ne odnose se na buku na radnom mestu i u radnoj okolini, buku koja nastaje u prevoznom sredstvu, buku koja potiče od vojnih aktivnosti na armijskim poligonima i aktivnostima na zaštiti od elementarnih nepogoda, prirodnih i drugih udesa, buka od aktivnosti. («Službeni glasnik R. Srbije», br. 36/09 od 15.5.2009.)

Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljih resursa

Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribolovnih resursa postižu se sledeći ciljevi: (i) upravljanje ribljim fondom u ribolovnim vodama koje obuhvata zaštitu i održivo korišćenje, ulov, korišćenje i promet riba; (ii) održivo korišćenje ribolovnih resursa koje doprinosi očuvanju biodiverziteta; (iii) utvrđivanje uslova za obavljanje privrednog, rekreativnog i sportskog ribolova, kao i ribolova u naučno-istraživačke svrhe i elektroribolova; (iv) utvrđivanje uslova za obavljanje prometa riba; (v) uspostavljanje efikasnog nadzora koji obuhvata prava, dužnosti i ovlašćenja inspektora; (vi) pooštrena kaznena politika. («Službeni glasnik R. Srbije», br. 36/09 od 15.5.2009.)

Zakon o potvrđivanju Amandmana na Aneks B Kjoto protokola uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih nacija o promeni klime

Ratifikacijom ovog amandmana na Kjoto protokol, Republika Srbija daje doprinos njegovom stupanju na snagu, odnosno pristupanju Belorusije zemljama Aneksa B Kjoto protokola, i utvrđivanju njene obaveze kvantifikovanog smanjenja emisija

Projekat sufinansira
Evropska unija

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

gasova sa efektom staklene bašte. Pristupanje Amandmanu od strane Republike Srbije nije uslovljeno plaćanjem godišnjeg doprinosa. («Službeni glasnik R. Srbije - Međunarodni ugovori», br. 38/09 od 25.5.2009.)

Roterdamska konvencija o postupku davanja saglasnosti na osnovu prethodnog obaveštenja za određene opasne hemikalije i pesticide u međunarodnoj trgovini

Osnovni cilj Roterdamske konvencije je podela odgovornosti i saradnja u međunarodnoj trgovini određenim opasnim hemikalijama, a sve u cilju pravilnog rukovanja opasnim hemikalijama tj. u cilju zaštite zdravlja ljudi i životne sredine (preko razmene informacija o svojstvima tih hemikalija). Roterdamska konvencija štiti zemlje koje uvoze opasne hemikalije. S obzirom na činjenicu da Republika Srbija većinom uvozi hemikalije, informacije o svojstvima hemikalija koje se, za svaku hemikaliju sa spiska iz ove konvencije, priprema u okviru njenih organa, pomoći će našoj zemlji da adekvatno odluči o daljem uvozu tih hemikalija. («Službeni glasnik R. Srbije - Međunarodni ugovori», br. 38/09 od 25.5.2009.)

Konvencija o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (Arhuska konvencija)

Arhuska konvencija je međunarodni ugovor u oblasti životne sredine koji na jasan način povezuje ljudska prava sa procedurama i instrumentima savremene politike i prava u oblasti životne sredine. Konvencija utvrđuje posebne obaveze država članica u pogledu tri grupe pitanja: dostupnost informacija o životnoj sredini, učešće javnosti u donošenju odluka koje se tiču životne sredine i prava na pravnu zaštitu u oblasti životne sredine (tri stuba Arhuske konvencije). Arhuskom konvencijom se definiše učešće javnosti naročito u sledećim slučajevima: (i) u donošenju odluka o tome da li da se odobri namerno ispuštanje genetički modifikovanih organizama u životnu sredinu; (ii) u izradi planova, programa i politika u vezi sa životnom sredinom; (iii) u toku pripreme izvršnih propisa i/ili opšte primenjivih pravno obavezujućih normativnih instrumenata.

Potvrđivanje Arhuske konvencije i dosledna primena njenih odredaba u direktnoj su vezi sa procesom približavanja Republike Srbije Evropskoj uniji i pokazuje spremnost

Projekat sufinansira
Evropska unija

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

Srbije na poštovanje vrednosti koje su definisane kao cilj i osnova ovog i drugih međunarodnih ugovora. Pri tom treba imati u vidu činjenicu da je do sada Arhusku konvenciju ratifikovala 41 država regiona među kojima su, osim Bosne i Hercegovine, sve države susedi Republike Srbije. («Službeni glasnik R. Srbije - Međunarodni ugovori», br. 38/09 od 25.5.2009.)

Implementacija propisa iz tzv. „Zelenog paketa“ neće biti ni malo laka, tim pre što Srbija nema dovoljno finansijskih sredstava za njihovu potpunu primenu. Prethodne, 2008. godine, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja odvojilo je svega dve milijarde dinara za ove namene, a kako se očekuje u 2009. godini, sredstva će biti i nešto manjeg obima u odnosu na prethodnu godinu.

3.5. Ekonomski model i strategija

Ekonomski model ima za cilj da pomogne u realizaciji i pisanju strategije o korišćenju obnovljivih izvora energije u dva susedna međudržavna regiona, Zapadnobačkom upravnom okrugu i županiji Bač-Kiškun.

Podaci iz ekonomskog modela u studiji, doprineće boljem razmatranjem sledećeg:

- Korišćenje obnovljive energije u industriji;
- Stambena električna i toplotna energija iz obnovljivih izvora energije;
- Otpad kao obnovljiv izvor energije;
- Biotpad i životna sredina;
- Ekološko obrazovanje, podučavanje, širenje.

Projekat sufinansira
Evropska unija

3.6. EU i obnovljivi izvori energije

Obnovljivi izvori energije (skraćena eng. *RES* od eng. *Renewable energy sources*) nekada označavani i kao **trajni energetske izvori** predstavljaju energetske resurse koji se koriste za proizvodnju električne energije ili toplotne energije, odnosno svaki koristan rad, a čije rezerve se konstantno ili ciklično obnavljaju.

Sam naziv *obnovljivi*, kao i *trajni*, potiče od činjenice da se energija troši u iznosu koji ne premašuje brzinu kojom se stvara u prirodi. Neki put se među obnovljive izvore energije svrstavaju i oni izvori za koje se tvrdi da su rezerve tolike da se mogu eksploatirati milionima godina. Ovo je u suprotnosti sa neobnovljivim izvorima kojima su rezerve procenjene na desetine ili stotine godina, dok je njihovo stvaranje trajalo desetinama miliona godina.

Pored energetske efikasnosti i energetske uštede, obnovljivi izvori energije igraju ključnu ulogu u svakoj održivoj evropskoj energetske politici. Osim što umanjuju zavisnost Evropske unije od uvoza energenata, utiču na obezbeđivanje rezervi, manje oslanjanje na nestalne cene nafte, gasa i urana, oni takođe daju svoj doprinos i u borbi protiv klimatskih promena. Globalna konkurentnost Evropske unije je u porastu zahvaljujući tehnološkom razvoju ove perspektivne grane industrije.

Evropa, zahvaljujući svojim geološkim, klimatskim i hidrološkim karakteristikama, raspolaže svim izvorima obnovljive energije. Voda, vetar, solarno-termalni, fotonaponski i geotermalni izvori, energija talasa, plime i oseke, kao i biomasa, sve su to izvori koji mogu da se iskoriste za proizvodnju energije u nekim evropskim državama ili oblastima. Procene pokazuju da članice Evropske unije, Norveška, Island, Švajcarska, te države kandidati - Hrvatska i Turska, kao i Zapadni Balkan, zajedno raspolažu kombinovanim privrednim potencijalom za proizvodnju "zelene električne energije" koji daleko prevazilazi sadašnju, ali i predviđenu buduću potražnju za električnom energijom.

Međutim, Evropa trenutno iskorištava tek delić ovog zelenog potencijala za proizvodnju električne energije. U Evropskom privrednom prostoru (EEA) samo Island i Norveška potpuno pokrivaju sopstvenu potražnju za električnom energijom iz izvora obnovljive energije, a ostatak Evrope, ako to uopšte i čini, crpi samo ograničenu količinu tih mogućnosti. Veoma velike mogućnosti obnovljivih izvora energije, izuzev vode, i dalje su slabo iskorišćene u većini evropskih zemalja. Zapadnoevropske zemlje poput Irske, Velike Britanije i Francuske, ne uspevaju da iskoriste svoje velike potencijale za dobijanje energije iz vetra, dok u skandinavskim državama biomasa, vetar i vodeni izvori energije na sličan način ostaju neiskorišćeni. Ništa bolja situacija nije ni u Srednjoj Evropi. Samo Poljska raspolaže sa više od 100 TWh trenutno neiskorišćene zelene energije, dok je potencijal Nemačke za korišćenje obnovljivih izvora energije šest puta veći od nivoa sadašnje proizvodnje. Procenjuje se da je potencijal Evropske unije za dobijanje električne energije od vetra 20 puta veći od količine koja je proizvedena 2005 godine. Pored toga, solarno-termalne elektrane u južnim državama članicama i državama kandidatima, sa pogodnim klimatskim uslovima, mogle bi da obezbede skoro polovinu potreba električne energije Evropske unije.

Svetska populacija predstavlja ukupan broj živih ljudi na planeti Zemlji u određenom trenutku. Prema popisima koje je objavio biro SAD za popis stanovništva, stanovništvo Zemlje je doseglo broj od 6,5 milijardi ljudi u subotu, 25. februara 2006. Uzimajući u obzir da je 1960. ukupan broj živih ljudi na Zemlji bio 3 milijarde, uočavamo da se za manje od 50 godina ljudska populacija umnožila više od dva puta. Prognoze su da će za sledećih 50 godina broj ljudi na Zemlji preći 10 milijardi.

Zadovoljenje potreba za tradicionalnim izvorima energije (prvenstveno mislimo na fosilna goriva) je ograničeno. Ovi izvori troše se mnogo brže nego što se prirodnim putem mogu obnoviti. Takođe, ovi izvori energije spadaju u prljave izvore energije, naimе emituju veliku količinu štetnih gasova prilikom konverzije u električnu, odnosno toplotnu energiju. Na taj način u velikoj meri zagađuju naše stanište tj. planetu Zemlju.

O prirodnim rezervama tradicionalnih izvora energije u poslednje vreme sve se više govori. Prognoze su svakako sumorne, od nekoliko desetina godina do najviše nekoliko stotina godina. Zbog toga naučna javnost sve više skreće pažnju ka obnovljivim

Mađarska-Srbija
IPA prekogranični program

Dobri susedi
zajedno stvoraју
budućnost

izvorima energije (sunce, vetar, geotermalne vode, biomasa). Ove izvore energije takođe možemo nazvati i ekološkim izvorima energije ili zelenim izvorima energije.

Neravnomerna ekonomska razvijenost država, dovodi do toga da mali broj ljudi može da uživa u savremenim dostignućima i pogodnostima u svakodnevnom životu. Pored hrane bez koje nijedan živi organizam ne može da živi, kod čoveka značajnu ulogu u životu igra i korišćenje različitih energenata koje povećavaju standard življenja savremenog čoveka. Moralno pitanje koje čovek mora da reši je da se svim ljudima na Zemlji omogući život u normalnim uslovima.

Projekat sufinansira
Evropska unija

4. Marketinška komunikacija ekonomskog modela

Ekonomski model sa navedenim strateškim ciljevima je u interesu čitavog društva. Promocija je veoma bitna, kako bi se obezbedio održivi razvoj. Trebalo bi koristiti alate koji će omogućiti društvu u celini da sazna i razume naučne napore i dostignuća, a sa druge strane da promovišu ideju ekonomskog modela.

Ekonomski model promoviše komunikacije koje su prvenstveno pogodne za komore. Komunikacija između komora i različitih institucija se verifikuje bilateralnim ugovorima između regionalnih i međunarodnih institucija, organizacija i drugih zainteresovanih strana.

Nivoi komunikacije:

- Lokalni i regionalni nivo;
- Nacionalni nivo;
- Međunarodni nivo.

Uspešna i efikasna komunikacija zahteva upotrebu različitih mehanizama. Poseban osvrt trebalo bi da bude na mlađe generacije koje koriste savremene tokove komunikacija (npr. Internet)

Alati komunikacije:

Mediji – mora se obezbediti redovno informisanje urednika štampanih novina o aktuelnim dešavanjima. Takođe, neophodno je organizovati konferencije za novinare ili učešće na televizijskim i radijskim emisijama.

Internet – nove mogućnosti za pružanje informacija. Objavljivanje dešavanja na internetskim prezentacijama institucija ili medijskih kuća (novine, televizije ...). Korišćenje elektronske baze podataka, adresara i slanje obaveštenja i informacija konkretnim grupama. Mogućnost diskusija na internetskim forumima, takođe je alat koji bi trebalo koristiti.

Događaji i manifestacije – predstavljanje i promocija ličnim kontaktima, ka specifičnim ciljnim grupama. Forumi, sastanci, prezentacije, edukacije i slično - na svim pomenutim dešavanjima često postoji mogućnost promovisanja.

Izdavanje brošura – promotivne brošure odgovarajućeg sadržaja. Distribucija publikacija direktnim putem na određenim dešavanjima ili indirektno - postavljanjem na određena mesta gde se očekuju da budu primećena i preuzeta.

Sredstva za identifikaciju ciljne grupe:

- Poslovni sektor: internetska prezentacija, brošure, direktna pošta, partnerski sastanci, saopštenja za javnost, lokalna televizija, učešće u lokalnim i regionalnim stručnim skupovima, lični kontakt.
- Profesionalne organizacije: internetska prezentacija, brošure, direktna pošta, saopštenja, publikacije, profesionalni forumi, učešće na stručnim skupovima, lični kontakt.
- Istraživački podaci: internetska prezentacija, brošure, saopštenja stručne i profesionalne konferencije, stručne publikacije.
- NVO: internetska prezentacija, brošure, stručni skupovi, partnerski sastanci, saopštenja.
- Lokalni i regionalni donosioci odluka: internetska prezentacija, brošure, prezentacija privrednih, naučnih i obrazovnih tematskih događaja, publikacija, saopštenja, lični kontakt.
- Obrazovne institucije - nastavnici: internetska prezentacija, brošure, saopštenja za javnost, lokalna televizija, direktna pošta.
- Obrazovne institucije - studenti: sajt za društveno umrežavanje, televizija, internetska izdanja za generisanje on-lajn oglašavanja, letaka, takmičenja.
- Studenti: internetska prezentacija, društvene mreže, publikacije, studentske konferencije, studentske dizajnerske publikacije, interne komunikacije, publikacije.
- Mediji: konferencije za medije, saopštenja, brošure, intervjui.

Marketinški napori ekonomskog modela imaju dvostruki cilj. Prvi je da se ekonomski model prezentuje širem društvenom sloju i izgradi pozitivna slika o njemu. On je usmeren na sve ljude koji žive u ciljnim regionima, a zadatak je jačanje ekološke svesti. Drugi cilj je namanjen užoj ciljnoj populaciji, koju treba profesionalno zainteresovati sa detaljnijim i podrobnijim informacijama. Iz tog razloga su neophodne naprednije, sveobuhvatne marketinške komunikacije.

Stalna prisutnost pred ciljnom publikom se može obezbediti na sledeći način:

- Preko internetske prezentacije, stalna prisutnost sa ažuriranim stanjima podataka.
- Korišćenje gerilskog marketinga - što manji troškovi marketinga a što uspešniji ishod. Korišćenje humora u reklamama.
- Virusni marketing, prenos podataka putem elektronske pošte ili putem telefonskih poruka (SMS).
- Volonterski rad (sađenje drveća, čišćenje ulica ...)

Stručna publika, pronalaženje zainteresovanih iz struke

Za stručnu publiku treba organizovati konferencije namenjene prevashodno profesionalno orjentisanim korisnicima. Poziv treba poslati istraživačkim i specijalizovanim institucijama, međunarodnim partnerskim organizacijama i institucijama, lokalnim organima vlasti, predstavnicima visokoškolskih ustanova...

Na konferenciji, trebalo bi promovisati sledeće ideje:

- Ekonomski model i razvoj ekološki prihvatljivih tehnologija, kako bi se narednim generacijama osigurao kvalitetan život;
- Ekonomski model kao istraživanje, razvoj i inovacija koji pospešuje kvalitet života u budućnosti;
- Ekonomski model je otvoren za saradnju koja će doprineti ekonomskom razvoju regiona, poboljšanju konkurentnosti i usvajanju principa održivog razvoja.

Regionalna privredna komora Sombor, pomoću Ekonomskog modela, priključuje se lokalnim, pokrajinskim, nacionalnim i evropskim razvojnim programima, smernicama i strategijama i podržava ih u potpunosti.

5. Rezime

Regionalna privredna komora Sombor je u leto 2010. donela odluku da učestvuje u IPA projektu zajedno sa Privrednom komorom iz Kečkemeta, a glavni ciljevi tog projekta su:

- Promovisanje i pomoć u realizaciji daljinskog grejanja u oba regiona korišćenjem obnovljivih izvora energije;
- Obnovljivi izvori energije u razvoju privrednih, socijalnih i društvenih uticaja, analiza i upoređivanje regija;
- Energetika - uključivanje poljoprivrednih resursa za proizvodnju sirovine;
- Promocija vrednosti obnovljivih izvora energije, širenje značaja i uticaj;
- Izrada tehničkog, ekonomskog modela i studije i pripreme za korišćenje istih.

Prva faza projekta je pisanje Tehničkog modela. U njoj je opisano preduzeće JKP „Energana“ Sombor, Zapadnobački upravni okrug. Takođe su navedene mogućnosti korišćenja obnovljivih izvora energije u regionu, kao i dobri primeri korišćenja istih.

Ekonomski model prikazuje dve regije: Zapadnobački okrug i županiju Bač-Kiškun, njihove privrede, društvo i odlike. Takođe su predložene mere i aktivnosti koje bi trebalo slediti kako bi se obnovljivi izvori energije u većoj meri počeli koristiti za dobijanje energije u privredi. Model omogućuje upoznavanje sa očekivanim rezultatima i aktivnostima koje treba sprovoditi u budućnosti i dostupna je i drugim regionima, naravno, uzimajući u obzir lokalne prilike i prirodne resurse tih regiona.

Najvažniji podciljevi koji bi trebalo da proisteknu iz pomenutih modela jesu:

- Podrška privredi da koristi obnovljive izvore energije, kao i savremene tehnologije koje doprinose očuvanju životne sredine;
- Pomoć u tehničkom i stručnom obrazovanju svim žiteljima regiona, od strane komore i drugih institucija, sa posebnim osvrtom na privredu;

- Podrška u osnivanju i radu naučnih centara, kao i razvoja saradnje institucija u navedenim ciljnim regionima.

Privredne komore Sombora i Kečkemeta će u buduće raditi na:

- Pomoći u osnivanju i radu klastera u regionima;
- Međunarodnoj saradnji i uspostavljanju kontakata i traženju partnerstava za učešće u evropskim projektima;
- Podržavanju novih i inovativnih poslovnih mogućnosti, koje doprinose uspostavljanju visokog kvaliteta usluga preduzeća;
- Pružanju usluga malim i srednjim preduzećima na polju ekoloških tehnologija i inovacija, profesionalnog savetovanja;
- Stvaranju mogućnosti za nova radna mesta kao i pomaganju u zapošljavanju stručnih mladih kadrova u regionu;
- Pružanju pomoći malim i srednjim preduzećima, zasnovanoj na realizaciji korporativnih ciljeva.

6. Literatura

1. wikipedia.org
2. Atlas Vetrova na teritoriji AP Vojvodina – prof dr Vladimir Katić
Opštine i regije u Republici Srbiji - Republički zavod za statistiku 2011 godine.
3. http://www.ksh.hu/teruleti_atlasz
4. <http://kőztár.hu/teruleti-adatok.html>
5. <http://bs.scribd.com/doc/29655616/izazovi-konkurentnosti-u-ekonomiji-znanja>
6. http://www.kombeg.org.rs/aktivnosti/c_tehno/Detaljnije.aspx?veza=445

8. Spisak tabela, grafikona i slika.

Tabele

1 Ukupno popisana lica, ukupan broj stanovnika prema popisima iz 2011. i 2002.	10
2. Stanovništvo staro 15 i više godina prema polu i školskoj spremi po popisu iz 2002.	10
3. Stanovništvo prema starosti i polu po opštinama u Zapadnobačkom upravnom okrugu po popisu 2002. godine	12
4. Zaposleni – godišnji prosek - 2010. (u hiljadama)	13
5. Industrijska proizvodnja	14
6. Nezaposlena lica – Stanje 31.12.2010. godina	15
7. Struktura zaposlenih 2010. – godišnji prosek	16
8. Broj zaposlenih po privrednim sektorima	17
9. Broj zaposlenih po delatnosti i veličini preduzeća	18
10. Podaci o broju zaposlenih u pravnim licima Zapadnobačkog okruga (podatak sa najviše zaposlenih lica)	19
11. Struktura i korisnici obrazovnih institucija u Zapadnobačkom upravnom okrugu	21
12. Industrijska proizvodnja u Zapadnobačkom okrugu	22
13. Prosečne zarade bez poreza i doprinosa po zaposlenom	23
14. Prosečne zarade u Zapadnobačkom okrugu (u evrima)	24
15. Ostvarene investicije u nova osnovna sredstva, po karakteru izgradnje i tehničkoj strukturi, 2010.	25
16. Ostvarene investicije u nova osnovna sredstva, po delatnostima, 2010.	26
17. Korišćena poljoprivredna površina, 2010. Privredna društva, zadruge i porodična gazdinstva	26
18. Pošumljene površine i posečena drvena masa, 2010.	27
19. Osnovni podaci Bač – Kiškun županije	31
20. Podaci o opštinama u županiji Bač-Kiškun	32
21. Nacionalna struktura stanovništva	34
22. Nezaposlenost po starosnoj i polnoj strukturi u Mađarskoj	34
23. Nezaposlenosti po gradovima županije Bač - Kiškun u 2010.	35
24. Broj stanovnika 2001. - 2011.	36
25. Odnos broja stanovnika i stanova	36
26. Broj studenata u Bač – Kiškun županiji	37
27. Broj učenika predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja u periodu od 2000. do 2011.	37
28. Broj aktivnih privrednih društava na 1000 stanovnika u 2009. godini	38
29. Industrijska proizvodnja od 2002. do 2010. županija Regije južne ravnice, u milionima forinti	40

Grafikoni

1. Školska sprema u Zapadnobačkom upravnom okrugu	11
2. Prosečne zarade u Zapadnobačkom okrugu	24
3. Prosečne zarade u Zapadnobačkom okrugu (u evrima)	24
4. Prikaz stanovništva od 1526.	33

Slike

1. Okruzi u Srbiji	6
2. Grad Sombor i naseljena mesta	8
3. Položaj grada Sombora i Zapadnobačkog upravnog okruga u Vojvodini	8
4. Karta administrativnih regiona u Mađarskoj	29
5. Karta okruga u Mađarskoj	30
6. Karta i grb županije Bač - Kiškun	31
7. Položaj opština u Bač - Kiškin županiji	32
8. Iznos investicija po županijama u 2010 godini. (u milionima forinti)	39

Summary

During the summer of 2010, the Sombor Regional Chamber of Commerce decided to participate in an IPA project along with the Chamber of Commerce and Industry Bacs-Kiskun County. These are the main goals of the project:

- Promotion and support of implementation of the renewable energy sources usage in district heating in both regions;
- Renewable energy sources involved in the development of social and economic influence, analysis and regional comparison;
- Energetics – inclusion of agricultural resources for raw material production;
- Promotion of the value of the renewable energy sources, spreading information on its significance and impact;
- Development of Technical Model, Economic Model and Feasibility Study. Preparation for their implementation.

The first phase of the project was development of the Technical Model. It gives an account of the PUC „Energana“ Sombor (West-Bačka Region). Furthermore, it lists the Region’s capacity for renewable energy sources exploitation as well as some examples of good practice.

The Economic Model presents the two regions covered by the project: the West-Bačka Region and the Bacs-Kiskun County, their respective economies, society and other characteristics. This model also suggests some measures and activities that should be implemented in order to exploit the renewable energy sources in greater amount for producing economic energy. The Economic Model introduces expected results of the proposed activities, it is suitable for other regions as well, taking into consideration local characteristics of the natural resources of a given region.

The most important sub-goals that should arise from the Economic Model:

- Supporting economy in exploitation of the renewable energy sources as well as state-of-the-art technology contributing to the environmental protection;
- The Chamber and other institutions shall support technical and professional education of all inhabitants of the region with a specific emphasis on economy;
- Support of the existing scientific institutes and founding new ones. Development of institutional cooperation in the target regions.

The Sombor Regional Chamber of Commerce and the Chamber of Commerce and Industry of the Bacs-Kiskun County will base their future activities on the following:

- Providing support to the clusters in both regions;
- International cooperation and establishment of contacts and partnerships for participation in the EU projects;
- Providing support to the new and innovative business opportunities contributing to the better quality of a company's services;
- Providing services to SMEs in the field of environmentally friendly technologies and innovations and professional consulting;
- Creating opportunities for new jobs and helping young professionals in the region to find a suitable job;
- Providing support to SMEs in implementation of their corporative goals.